

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Lahti University of Applied Sciences

MINIMALISTINEN MUSIIKKITUOKIO

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaali- ja terveysala
Sosiaalialan koulutusohjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
Kevät 2012
Tarja Hannuksela

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

HANNUKSELA, TARJA:

Minimalistinen musiikkituokio

Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 49 sivua, 6 liitesivua

Kevät 2012

TIIVISTELMÄ

Tämä kehittämishankkeena oleva opinnäytetyö käsittelee päiväkodin musiikkikasvatusta minimalistisen musiikkituokion kautta. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda minimalistinen musiikkituokio -malli päiväkodin musiikkikasvatuksen välineeksi sekä kokeilla sen toimivuutta eräässä tamperelaisessa päiväkodissa henkilökunnalle suunnatun kolmen koulutuskokonaisuuden ajan.

Opinnäytetyön tavoitteena on selvittää toiminnallisen opinnäytetyön tavoin, miten minimalistinen musiikkituokio -malli toimii päiväkodin arjessa, mikä merkitys sillä on päiväkodin musiikkikasvatukselle ja miten toiminnan lapsilähtöisyys voidaan huomioida sen kautta. Tutkimusaineisto kerätään koulutukseen osallistuneilta kasvattajilta puolistrukturoidun kyselylomakkeen ja teemahaastattelun avulla.

Työn teoriaosuus koostuu varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksesta ja aktiivisen lapsen toimijuudesta sekä käytännön toiminnan ulottuvuuksien että toimijana olemisen kautta. Teoriaosuudessa esitellään myös minimalistinen musiikkituokio -mallin perusta sekä tuokion kulku.

Opinnäytetyön tutkimustulosten perusteella voi sanoa, että minimalistinen musiikkituokio -malli nähtiin arjessa toimivana välineenä, jossa olennaisimman korostaminen, monipuolisuus ja lapsen kokonaisvaltainen huomiointi nousevat esille. Minimalistisen musiikkituokion mallista koettiin olevan paljon merkitystä sekä kasvattajille itselleen että päiväkodin musiikkikasvatukselle. Minimalistinen musiikkituokion toiminnassa lapsilähtöisyys toteutuu lapsen toimijuuden kautta: lapsi pääsee osallistumaan ja saa positiivisia kokemuksia, sekä lapsi tulee kokonaisvaltaisesti huomioon tuokion suunnittelusta toteutukseen saakka.

Avainsanat: musiikkikasvatus, varhaiskasvatus, lapsen toimijuus, minimalistinen musiikkituokio

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Services

HANNUKSELA, TARJA:

Minimalistic music sessions

Bachelor's Thesis in social pedagogy for work with children and young people,
49 pages, 6 appendices

Spring 2012

ABSTRACT

The purpose of the thesis is to provide a minimalistic music session -model as a tool for kindergarten music education. In practice the model is supposed to be tested in the kindergartens of the city of Tampere.

The objective of the thesis is to survey how the minimalistic music session – model can be utilized in kindergartens: what is the importance of the model for music education and how the model is able to improve children-orientated operations in kindergartens. The research material was collected from educators with questionnaires and interviews.

The theoretical part of the thesis consists of two components: early childhood education and child's participation in activities. The theory also provides an overview of the minimalistic music session-model.

It can be stated that the minimalistic music session -model provides tools for every day work in kindergartens. The study results indicate that the importance of the model for educators is significant and kindergarten music education can also benefit from it. The minimalistic music session –model is based on a child's own role and it pays attention to his/her own ways to act: a child is able to participate and gets positive experiences.

Key words: music education, early childhood education, minimalistic music session, child's own role

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	MUSIIKKIKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA	4
2.1	Musiikkikasvatuksen merkitys	4
2.2	Musiikilliset työtavat	6
2.2.1	Kuuntelu	7
2.2.2	Laulaminen	8
2.2.3	Soittaminen	9
2.2.4	Musiikkiliikunta	10
2.2.5	Luovailu	11
2.3	Kasvattajan rooli	11
2.4	Musiikkikasvatuksen taso	12
3	AKTIIVINEN LAPSI TOIMIJANA	14
3.1	Käytännön toiminnan ulottuvuuksia	14
3.1.1	Lapsilähtöisyys	15
3.1.2	Aikuiskeskeisyys	16
3.1.3	Lasten osallisuus	17
3.2	Lapsi toiminnan kohteena ja toimijana	18
4	MINIMALISTISEN MUSIIKKITUOKION MALLI	20
4.1	Tuokion perusta	20
4.2	Tuokion kulku	23
5	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA KOULUTUSKOKONAISUUDEN SUUNNITTELU	25
6	KOULUTUSKOKONAISUUDEN TOTEUTUS	28
7	TUTKIMUSTULOSTEN ANALYSOINTI	30
7.1	Musiikin merkitys ja musiikkikasvatuksen asema	32
7.2	Minimalistisen musiikkituokion käyttökelpoisuus	32
7.3	Lapsilähtöisyyden näkökulma	34
7.4	Koulutuskokonaisuuden anti	36
8	POHDINTA	38

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005, 11, 28) määrittelee varhaiskasvatuksen kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, jonka tavoitteena on pienten lasten tasapainoisen kehityksen, kasvun ja oppimisen edistäminen eri elämänvaiheissa. Varhaiskasvatuksen keskeiset sisällöt hahmotetaan kuudeksi eri orientaatioksi. Yksi näitä on esteettinen orientaatio, joka monitahoisuudessaan avautuu havaitsemisen, kuuntelemisen, tuntemisen ja luomisen sekä kuvittelun ja intuition avulla: *Lapsille syntyy kauneuden, harmonian, melodian, rytmin, tyylin, jännityksen, ilon, mutta myös niiden vastakohtien kautta omakohtaisia aistimuksia, tuntemuksia ja kokemuksia.*

Musiikkikasvatus on yksi merkittävä osa varhaiskasvatuksessa toteutettavaa taidekasvatusta, jossa esteettinen orientaatio ilmenee. Sen kautta luodaan sellainen musiikillinen oppimisympäristö, joka mahdollistaa lapsen musiikilliset elämykset sekä onnistumisen ja oppimisen kokemukset (Ruokonen 2009, 22).

Tämä kehittämishankkeena oleva opinnäytetyö käsittelee varhaiskasvatuksen musiikkikasvatusta minimalistinen musiikkituokio -mallin kautta. Kehittämiskohteenä on erään tamperelaisen päiväkodin musiikkikasvatus. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda minimalistinen musiikkituokio -malli päiväkodin musiikkikasvatuksen välineeksi sekä kokeilla sen toimivuutta päiväkodissa henkilökunnalle suunnatun kolmen koulutuskokonaisuuden ajan. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten minimalistinen musiikkituokio -malli toimii päiväkodin arjessa, mikä merkitys sillä on päiväkodin musiikkikasvatukselle ja miten toiminnan lapsilähtöisyys voidaan huomioida sen kautta. Tutkimusaineisto kerätään puolistrukturoidun kyselylomakkeen ja teemahaastattelun avulla.

Varhaiskasvatuksen musiikkikasvatus on itselleni tärkeä ja läheinen aihe. Valmistuin keväällä 2009 Lahden ammattikorkeakoulun Musiikin Laitoksesta musiikkipedagogiksi suuntautumisenani varhaisiän musiikkikasvatus, ja olen työurani aikana saanut toteuttaa tätä musiikin kasvatustehtävää myös päiväkodin työkentällä. Näiden vuosien aikana olen nähnyt hyvin läheltä musiikkikasvatuksen aseman ja toteuttamisen sekä itse tuokioilla että muun muassa päiväkodin varhaiskasvatus-

suunnitelmaa työstettäessä. Sosionomi AMK tutkinnon kautta tavoitteenani on myös lastentarhanopettajan pätevyys, joka edellyttää muun muassa opinnäytetyön liittyvän varhaiskasvatukseen.

Minimalistinen musiikkituokio on oma käsitteeni ja myös malli on rakenteeltaan oma tuotokseni. Minimalistinen musiikkituokio yhdistää minimalismin niukka-aineeksisuuden ja pelkistämisen musiikkituokioon. Sen pohjalla on pienestä kasvaa suurta -ajatus, eli tuokiot etenevät prosessimaisesti helposta vaikeaan huomioiden lapsen iän ja musiikillisen kehityksen. Päämääränä on tavoitteellinen musiikkikasvatus lapsilähtöisenä ja lasta osallistavana toimintana.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) painottaa sitä, että lapsella tulee olla mahdollisuus toimia monipuolisesti taiteen eri osa-alueilla, mutta toteutuuko tämä? Varhaiskasvatuksessa toteutettavan musiikkikasvatuksen tasosta on käyty myös huolestunutta keskustelua. Musiikkikasvatuksen suunnitelmat ja tavoitteet ovat tämän hetken opetussuunnitelmissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa ympäröityjä abstraktiolauseita (Tiusanen 2008, 177) eikä musiikkikasvatusta yleensä huomioida riittävän laajasti opetussuunnitelmissa (Rantanen 2009). Esille on nostettu myös ajatus siitä, pitäisikö päiväkodin musiikkikasvatuksesta olla vastuussa kokonaan ammattitaitoinen musiikkikasvattaja (varhaisiän musiikinopettaja), sillä ammattitaitoisen musiikkitoiminnan merkitys lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta on suuri (Chydenius & Hänninen 2009).

Ruokosen (2009, 22 - 29) mukaan lapsen yksilöllinen tukeminen musiikillisessa ajattelussa ja ilmaisussa kaipaa nykyistä suurempaa huomiota. Haasteena on se, kuinka herättää lapsessa uusia musiikillisia kiinnostuksen kohteita. Lasten musiikillisten kehitysvaiheiden ja kiinnostuksen kohteiden hahmottaminen sekä aito lapsilähtöisyys ovat lasten ohjauksen lähtökohtia. (Ruokonen 2011, 124.) Lapsista löytyy yllättäviä osaamisen alueita, kun huomioidaan heille ominaiset tavat toimia (Karlsson 2000, 37). Luontainen toiminta vahvistaa lapsen hyvinvointia, lisää osallistumismahdollisuuksia sekä vahvistaa käsitystä itsestään. Lapsi myös ilmentää ajatuksiaan ja tunteitaan mielekkään tekemisen kautta. Siksi on tärkeää, että lapselle ominaiset toiminnan tavat otetaan huomioon suunnittelussa ja toteu-

tuksen muodoissa ja ne ohjaavat kasvattajayhteisön tapaa toimia lasten kanssa.
(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20.)

2 MUSIIKKIKASVATUS VARHAISKASVATUKSESSA

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005, 11) määrittelee varhaiskasvatuksen kasvatukselliseksi vuorovaikutukseksi, joka ilmenee pienten lasten eri elämänpiireissä ja jonka tavoitteena on edistää pienten lasten tasapainoista kehitystä, kasvua ja oppimista. Varhaiskasvatus koostuu kasvatuskumppanuudesta eli vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten yhteisestä kasvatustehtävästä.

Yhteiskunnan järjestämä varhaiskasvatus on hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus, joka on tavoitteellista ja suunnitelmallista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa. Sitä toteutetaan varhaiskasvatuksen valtakunnallisten linjausten (2002, 10) mukaisesti varhaiskasvatuspalveluissa, joita ovat muun muassa päiväkotitoiminta, perhepäivähoito ja avoin toiminta. Tässä opinnäytetyössä keskitytään päiväkodissa toteutettavaan varhaiskasvatukseen ja sen musiikkikasvatukseen.

Ruokosen (2009, 22) mukaan musiikkikasvatus on yksi merkittävä osa varhaiskasvatuksen taidekasvatusta. Sen kautta luodaan sellainen musiikillinen oppimisympäristö, joka mahdollistaa lapsen musiikilliset elämykset sekä onnistumisen ja oppimisen kokemukset. Lapselle luontainen toiminta - leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen - vahvistaa hänen hyvinvointiaan, lisää osallistumismahdollisuuksia sekä vahvistaa käsitystä itsestä. Mielekkään tekemisen kautta lapsi myös ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20.)

Varhaisiän musiikkikasvatuksen didaktiikasta ei ole juuri kirjallista tuotantoa. Tästä syystä suurin osa lainauksista koostuu Marja Hongisto-Åbergin, Anne Lindberg-Piiroisen ja Leena Mäkisen (2001) teoksesta *Musiikki varhaiskasvatuksessa*.

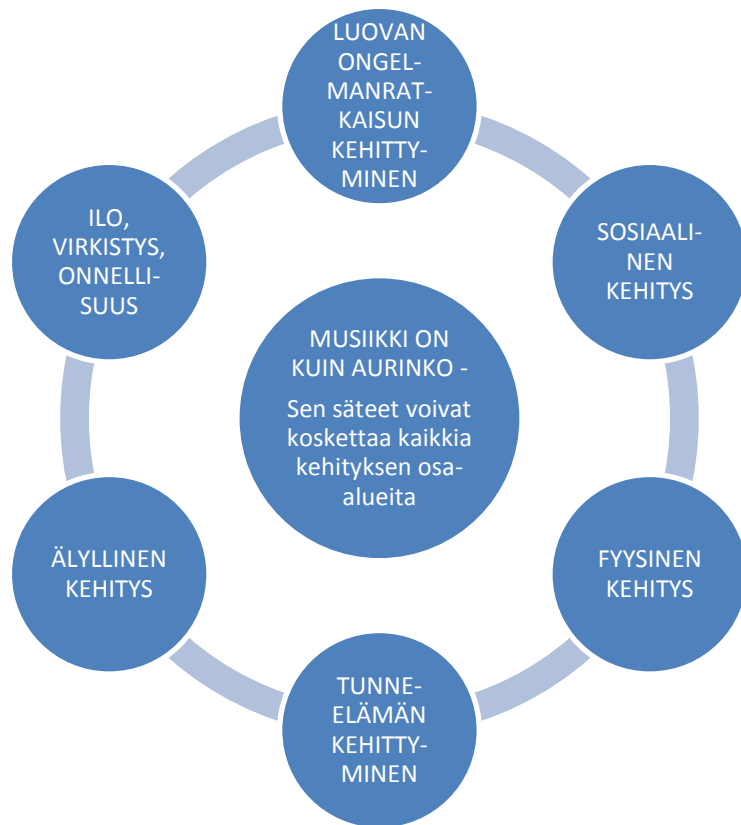
2.1 Musiikkikasvatuksen merkitys

Musiikki rakentaa ihmistä ja tuo monipuolisella, ainutlaatuisella tavallaan sisältöä elämään. Musiikkikasvatus vaikuttaa, ei vain musiikillisten taitojen ja tietojen

kehittämiseen vaan yksilön koko persoonallisuuden muotoutumiseen. (Hongisto-Åberg, Lindeberg-Piiroinen & Mäkinen 2001, 9.) Louhivuoren (2009, 12) mukaan musiikkikasvatuksen merkitystä tarkastellaan usein kahdesta näkökulmasta: Yhteisöllinen tarkastelu painottaa musiikkikasvatuksen sosiaalisia ulottuvuuksia kun taas yksilökeskeinen tarkastelutapa painottaa musiikkikasvatuksen merkitystä yksilön kasvun ja kehityksen kannalta.

Varhaisiän musiikkikasvatuksen, joka koskettaa alle kouluikäisen musiikkikasvatusta eri muodoissaan ja näin ollen myös päiväkotien musiikkikasvatusta, tärkeimpänä tarkoituksena on musiikinrakkauden herättäminen (Hongisto-Åberg ym. 2001, 9). Musiikki onkin lapsen maailmassa leikin ja fantasian tila, joka antaa eväitä erilaisiin tunnekokemuksiin ja ajatteluprosesseihin. Musiikkikasvatuksen avulla tasoitetaan kokemuseroja, jotka johtuvat erilaisista taustoista sekä tuetaan kotien kasvatustehtävää. Lapsi herkistyy kuunteluun musiikillisessa oppimisympäristössä, mikä rohkaisee ja kehittää häntä musiikilliseen itseilmaisuun: laulamiseen, soittamiseen, tanssimiseen, liikkumiseen, maalaamiseen ja dramatisointiin. Varhaiskasvatuksessa toteutettavalla musiikkikasvatuksella edistetään lasten oppimisedellytyksiä ja tuetaan lapsen kokonaiskehitystä. (Ruokonen 2009, 22.)

Lapsen kehitystä musiikin kautta kuvaa myös Woodin (1995, 26) aurinkokuvio (kuvio 1.). Sen mukaan musiikki on kuin aurinko, jonka säteet voivat koskettaa kehityksen kaikkia osa-alueita: Sosiaalista kehitystä (itsetunto / -kontrolli kehittyä, kyky sosiaaliseen vuorovaikutukseen kasvaa), fyysistä kehitystä (liikkumisen perustaidot, koordinaatio, rentoutuminen), tunne-elämän kehittymistä (tunneilmaiset, roolileikit, dramatisointi), älyllistä kehitystä (musiikillisten käsitteiden omaksumista ja hallitsemista, kielen ja sanavaraston kehittyminen), luovan ongelmanratkaisun kehittymistä sekä iloa, virkistystä ja onnellisuutta.

Kuvio 1. Lapsen kehitys musiikin kautta (mukaeltu Wood, 1995)

Musiikkikasvatuksen kautta kehittyvät myös lapsessa olevat esteettiset taidot sekä kyky esteettisten valintojen tekemiseen. Musiikki on lisäksi elämyksellinen ja luonnollinen tie lapsen maailmankuvan avartamiseen ja eri kulttuureihin tutustumiseen. Se auttaa lasta jäsentämään muuta maailmaa ja toisaalta antaa musiikillista identiteettiä omaan kulttuuriin. (Ruokonen 2009, 27 - 28.)

2.2 Musiikilliset työtavat

Musiikillisiin kokemuksiin liitettyjen leikkien ja keksimisen kautta kehitty lapsen musiikillinen ajattelu (Ruokonen 2009, 23). Musiikin kokemuksen kokonaisvaltaisuus syntyy monipuolisten työtapojen käytöstä. Lapsille soveltuvia työtapoja käyttämällä edistetään myös lapsen syvempää kasvamista ja oppimista musiikin avulla. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 9.)

Musiikkia opitaan musisoimalla, jolla tarkoitetaan kaikkea musiikilliseen ilmaisuun liittyvää aktiivista toimintaa: kuuntelua, laulua, soittoa ja liikuntaa (Ruokonen 2001, 127). Myös musiikkiin liittyvä muu luova toiminta, josta itse käytän termiä *luovailu*, kuuluu oleellisena osana musiikillisiin työtapoihin.

2.2.1 Kuuntelu

Ilman hiljaisuutta ei ole ääntä, musiikkikin lähtee hiljaisuudesta. Hiljaisuutta ei myöskään ole, ellei ääni sitä katkaise. Kuuloärsykkeiden keskellä eläminen ympäröi meitä, ja siksi tarvitsemme hiljaisuutta antaaksemme kuuloaistillemme aikaa levätä. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 90.)

Kuuleminen ja kuuntelu eivät ole sama asia. Kuuleminen on tapahtumana passiivinen: ääniaallot tulevat korvaan ja aiheuttavat kuuloelimistön värähtelyä, joka muuttuu aivoihin kulkeviksi hermoärsykeiksi ja jotka kuulokeskus tulkitsee ääniksi. Kuuntelu on taas omaa aktiivista toimintaa, joka edellyttää keskittymistä ja tietoista havainnointia. Kuunteleminen on kaiken toiminnan lähtökohta ja oppimisen edellytys. Siksi juuri aktiivisen kuuntelutaidon kehittyminen on tärkeää. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 90 - 91.)

Aktiivinen kuuntelu jaetaan kolmeen osioon: luovaan kuunteluun, keskittyneeseen kuunteluun ja sisäiseen kuunteluun. Luovassa kuuntelussa ilmaistaan musiikin herättämiä tunteita ja mielikuvia esimerkiksi tanssien, piirtäen, liikkuen, maalaten tai dramatisoiden. Keskittyneessä kuuntelussa tarkkaillaan musiikin eri elementtejä kuten tempon ja voimakkuuden vaihteluja, rytmiä, tai poimitaan teemoja, kuunnellaan efektejä ja nimetään musiikkinäytteen soittimia. Sisäinen kuuntelu on oma kuuntelun lajinsa, joka syntyy mieli- tai muistikuvan perusteella ilman ulkoisia kuuloärsykeitä. Ihminen pystyy laulamaan, kuulemaan sävellyksiä mielessään, lukemaan ja kuuntelemaan nuottikuvaa sisäisesti, ilman äänellisesti tuotettua musiikkia. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 93.)

Kuuntelukasvatuksen tavoitteiksi voidaan nostaa muun muassa musiikin kuuntelun tarpeen herättäminen, musiikin tuntemuksen edistäminen, esteettistä mielihy-

vää tuottavien kokemusten lisääminen sekä kuunneltavan musiikin valinta- ja arviointikyvyn kehittäminen. Kuuntelukasvatuksen avulla voidaan kehittää lapsen rytmi-, melodia-, sointiväri-, harmonia- ja muototajua sekä kykyä havaita äänen voimakkuuden vaihteluita. Kuuntelukasvatus myös kehittää lapsen luovaa musiikillista ilmaisua ja ajattelua sekä edistää ja laajentaa musiikin vastaanottokykyä ja musiikkiin liittyviä kokemuksia. (Linnankivi, Tenkku & Urho 1981, 282.)

Musiikkituokiolla toteutettava kuuntelutilanne tulisi olla rauhallinen ja kiireetön, hyvin suunniteltu ja lasta kiinnostava. Musiikin valintaan ja näytteen kestoon vaikuttavat sekä kuuntelijan ikä että aikaisemmat kuuntelutottumukset. Kuunteluun voidaan liittää myös käsinukkeja, kuvia, liikuntaa tai muuta havainnollista materiaalia. Tärkeää on antaa lapsen kuunnella ja tunnistaa erilaisia ääniä. (Ruokonen 2000, 80.)

Kuuntelukasvatus etenee niin sanotusta helposta musiikista vaikeampaan: helpoista ja tutuista tai mielenkiintoisia tekstejä sisältävistä tuntemattomista lauluista enemmän kuuntelutottumusta ja keskittymistä vaativiin kappaleisiin. Myös sillä on merkitystä, millaista musiikkia lapsen kuunneltavaksi valitaan. Parasta musiikkia on lajista ja aikakaudesta riippumatta hyvin tehty eli hyvin esitetty ja hyvä, sävellyksenä onnistunut musiikki. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 94 - 95.)

2.2.2 Laulaminen

Laulaminen on ollut kautta aikain yksi musisoinnin muoto ja tapa ilmaista itseään. Laulaminen virkistää, rentouttaa, luo tunnelmaa ja yhdistää ihmisiä. Siksi laulamisen pitäisi tänäkin päivänä olla jokaisen ihmisen käytössä oleva ilmaisukanava ja voimavara. Ihmisen luontaista halua käyttää ääntään ei pitäisi lannistaa, myös lapsia tulisi rohkaista oman äänensä löytämiseen ja erilaisten äänenkäyttötapojen kokeilemiseen. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 106.)

Laulaminen ja puhuminen kehittyvät yhtä aikaa. Lapsen laulu kasvaa aikuisen laulun perustalta. Lapsi tarvitsee paljon toistoja ja harjaantumista, laulua aikuisen tai toisen lapsen suusta sulauttaakseen laulun melodisen kokemuksen aiheeksi,

jonka hän osaa itse jäsentää ja toistaa. (Ruokonen 2009, 24.) Laulaminen tai sen opettaminen ei saisi perustua kuitenkaan velvollisuuteen tai pakotteisiin. Laulamisen pitäisi nähdä yhtä luonnollisena tapana käyttää ääntä kuin puhuminen. Ääntä monipuolisesti käyttämällä voidaan ilmentää erilaisia musiikin peruselementtejä, kuten rytmiä, harmoniaa ja melodiaa. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 106.)

Jos lapsen kanssa on laulettu, spontaanit laulut ja laulujen keksiminen on luontevaa. Vapaassa leikissä lapsi voi laulella ajatuksiaan, nonsense-juttujaan tai päivän tapahtumia täysin luontevasti. Kasvattajan tulee vaalia tätä spontaania lauluimprovisaatiota. (Ruokonen 2009, 25.)

Lapsen äänialue on korkeampi kuin aikuisen: Äänihuulten pienuudesta johtuen lapsi ei pysty laulamaan niin matalalta kuin aikuinen (Ruokonen 2009, 25). Hongisto-Åberg ym. (2001, 108) jakaa lapsiryhmän käyttöön valittavat laulut kahteen ryhmään: Lasten kanssa laulettaviin lauluihin sekä lapsille laulettaviin lauluihin. Lasten kanssa laulettavat laulut ovat sellaisia, jotka lasten on tarkoitus oppia laulamaan itse. Laulun siis pitää olla sellainen, että jokaisen lapsen valmiudet riittävät laulujen laulamiseen. Lasten musiikillisen valmiustason lisäksi on otettava huomioon, että laulun muoto, rytmi, ambitus (eli matalimman ja korkeimman sävelen välinen välimatka), sävellaji ja laulun aihepiiri sekä sanoitus ovat lasten tasolle sopivia.

Lapsille laulettavat laulut koostuvat niistä lauluista, joita lapset kuuntelevat. Laulut ovat tällöin sekä rytmisesti että melodisesti monimutkaisempia, usein monisäkeistöisiä lauluja. Laulun tunnelmalla voi olla suuri merkitys, kuten kehtolauluissa, ja kerronnallinen, juonellinen laulu voi toimia myös sadun tai runon tapaan. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 108 - 109.)

2.2.3 Soittaminen

Oma keho ja oma ääni ovat lapsen ensimmäiset soittimet. Ne ovat poikkeuksetta jokaisen ulottuvilla ja käytettävissä, ja niitä voidaan hyödyntää lähes jokaisessa ikäryhmässä mielikuvituksen ja kekseliäisyyden avulla. (Hongisto-Åberg ym.

2001, 116.) Kehosoittaminen on tärkeää: erilaisten taputusten ja kävelyjen kautta opitaan helposti etsimään sykettä, rytmiä (Ruokonen 2000, 80).

Lapsilla on luontainen kiinnostus ääntä tuottavia esineitä kohtaan ja jo pieni lapsi nauttii suuresti tuottaessaan itse ääniä. Soittimien käyttö rikastuttaa lapsen musiikillista ilmaisua; toisinaan soitin on jopa lapsen ainoa keino ilmaista itseään musiikillisesti. Muista musiikillisista kyvyistä riippumatta soittamisen avulla lapsi pystyy saamaan iloa aikaansaamisesta ja osaamisesta. Kuten laulamisen, myös soittamisen avulla voidaan kehittää musiikin hahmottamiskykyä ja havainnollistaa musiikin peruskäsitteitä. (Linnankivi ym. 1981, 242 - 244.)

Soittimia on paljon, mutta karkeasti ne voidaan jaotella kehosoittimiin, rytmisoittimiin ja melodiasoittimiin. Soittimet valitaan soittamisen tavoitteen sekä lasten motoristen edellytysten ja ikätason mukaan. Ensimmäiset rytmisoittimet, kuten marakassi, rytmikapulat, tamburiini, pikkurumpu ja kulkuset, ovat selkeitä ja helppokäyttöisiä. (Ruokonen 2000, 80.) Onnistumisen riemun ja tyydytyksen takaamiseksi soittotehtävät eivät saa olla liian vaikeita, ja kasvattajalla on suuri vastuu soitinten käsittelyn esimerkkinä. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 137.)

2.2.4 Musiikkiliikunta

Musiikkiliikunnan uranuurtajana pidetään Emile Jagues-Dalcrozea (1865-1950), sveitsiläistä musiikkipedagogia, säveltäjää ja kirjailijaa. Hänen musiikkikasvatusten menetelmänsä pääperiaatteena oli yksilön ja musiikin välille muodostuva läheinen yhteys, joka toteutetaan liikkein. Menetelmää kutsutaan rytmiseksi kasvatukseksi ja sen kasvatuskohde on koko ihminen; tunne-elämä, ajattelu ja fyysinen olemus. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 155 - 156.)

Musiikkiliikunnassa yhdistyy musisointi ja itsensä ilmaisu. Tärkeimpänä instrumenttina on oma keho, joka virittyy melodian liikkeestä, rytmin sykkeestä sekä musiikin sävystä, tunnelmasta - ja omasta mielialasta. Musiikkiliikunnan kautta voidaan kehittää rytmitajua, keskittymis- ja kuuntelukykyä, reaktio- ja koordinaatiokykyä, kontakti- ja kommunikointikykyä sekä liikunnallisia valmiuksia. Sen

keinoin syvennetään musiikillisten perustekijöiden tuntemusta ja niiden hallintaa. Musiikkiliikunta sopii erinomaisesti monien keskeisten musiikillisten elementtien hahmottamiseen. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 156 - 157.)

Musiikkiliikunta, soittaminen ja kehorytmit kehittävät lapsen hieno- ja karkeamotorisia taitoja sekä vahvistavat erilaisten liikesarjojen ja liikkumistapojen oppimista. Kokonaisvaltaisen musiikkiliikunnan ja itseilmaisun kautta lapselle muodostuu kokonaisvaltainen käsitys omasta itsestä. (Ruokonen 2009, 26.)

2.2.5 Luovailu

Luova toiminta, josta itse käytän termiä luovailu, voidaan rajata joko kokonaan omaksi työtavaksi tai se voidaan yhdistää muuhun musiikkikasvatuksen toimintaan. Linnankiven ym. (1981, 299 - 301) mukaan jo musiikin esittämiseen liittyy luovaa toimintaa, musiikin tulkintaa. Aikuisen roolilla ja tuokion ilmapiirillä on ratkaiseva rooli. Oppilaalle voi antaa mahdollisuuden liikkua ilmaisten itseään, tai soittamiseen ja/tai laulamiseen voi liittää itse omia keksimisiä ja sepittelyjä.

Luovailun toteutumiseksi voi myös yhdistää eri taidemuotoja. Satuja ja loruja voi elävöittää soittimin, musiikista voi keksiä tarinoita, laulujen sisältöä voi havainnollistaa käsinukeilla ja niin edelleen. Yhdessä voidaan keksiä pieniä musiikkisatuja, kehitellä tansseja ja koreografioita. Tärkeintä on kokea luovailusta luomisen iloa. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 87 - 90.) Myös luovuudesta paljon kirjoittanut dosentti Kari Uusikylä (2001, 14 - 15) korostaa, että lapsen luovuus elää vapaudessa: Tärkeintä on itsensä vapaa ilmaiseminen, joka tuottaa sisäistä tyydytystä ja elämäniloa.

2.3 Kasvattajan rooli

Kasvattajan oma asenne musiikkiin heijastuu kaikessa toiminnassaan. Oman musikaalisuutensa hyväksyminen sellaisena kuin se ilmenee, merkitsee oman musiikkiminän löytymistä. Jokainen voi lähteä vahvistamaan ja kehittämään musiikillisia kykyjä yksilöllisistä lähtökohdistaan käsin. Musiikkikasvatus on aina vuo-

rovaikutusta ja sen vaikutukset perustuvat aina yksilön omiin kokemuksiin. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 15 - 17.)

Lasten musiikkikasvatus antaa kasvattajalle haasteita omien musiikillisten asenteiden tarkistamiseen kuin yleensäkin lapsituntemukseen. Samalla on otettava huomioon lasten ikään liittyvä kehitystaso ja siihen perustuva musiikillinen kehitys. (Hongisto-Åberg ym. 2001, 9, 1.) Musiikilliset valmiudet toki kehittyvät hyvin yksilöllisessä aikataulussa ja toiminta pitää sovittaa vastaamaan näitä taitoja.

On selvää, että musiikkia vierastavalle musiikin tuottaminen ja toteuttaminen voi olla vaikeaa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 24) mukaan lapsen kasvattajayhteisön tulisi kuitenkin mahdollistaa lapsen taiteellinen kokeminen ja ilmaiseminen lapsen omia persoonallisia havaintoja ja valintoja kunnioittaen. Lapselle tulee olla mahdollisuus toimia monipuolisesti taiteen eri osa-alueilla: maala-ten, piirtäen, soittaen, laulaen, tanssien ja niin edelleen.

2.4 Musiikkikasvatuksen taso

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005, 24) painottaa lapsen mahdollisuutta toimia monipuolisesti taiteen eri osa-alueilla, mutta voidaan kysyä, toteutuuko tämä. Muun muassa Tiusanen kritisoi kirjoituksessaan ”Musiikki osana esteettistä kasvua” musiikkikasvatuksen suunnitelmien ja tavoitteiden ympärilyöreyttä tämän hetken opetussuunnitelmissa ja varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa: tavoitteet lausutaan yleisinä abstraktiolauseina, vaikka opetussuunnitelmat pitäisi laatia käytännön kasvatustyötä ohjaavalle tasolle. (Tiusanen 2008, 177.)

Rantanen (2009) tutki pro gradu -tutkielmassaan musiikkikasvatuksen asemaa esiopetuksessa. Hänen mielestään musiikkikasvatusta ei huomioida riittävän laajasti opetussuunnitelmissa: *Voi myös olla, että esiopetuksen opetussuunnitelmien laatijat sekä esiopetuksessa työskentelevät eivät jostakin syystä osaa arvostaa musiikkia tai heillä ei ole tietoa musiikkikasvatuksen merkityksestä lapsen kehitykselle.* On myös mietitty, pitäisikö päiväkodin musiikkikasvatuksesta olla vastuussa kokonaan ammattitaitoinen musiikkikasvattaja (varhaisiän musiikinopettaja), sillä

ammattitaitoisen musiikkitoiminnan merkitys lapsen kokonaisvaltaisen kehityksen kannalta on suuri (ks. Chydenius & Hänninen 2009).

Suomalaisen musiikkikasvatuksen yksi merkittävä uranuurtaja, yliopistonlehtori Inkeri Ruokonen (2009, 22 - 29) tuo esille, että lapsen yksilöllinen tukeminen musiikillisen ajattelun ja ilmaisun lähikehityksen vyöhykkeellä kaipaa nykyistä suurempaa huomiota. Lähikehityksen vyöhyke tarkoittaa musiikissa lapsen saavuttaman musiikillisen kehitystason ja hänelle avustettuna mahdollistetun musiikillisen toimintatason välistä eroa. Ruokonen (2011, 124) pitää haasteena sitä, kuinka herättää lapsessa uusia musiikillisia kiinnostuksen kohteita. Lasten musiikillisten kehitysvaiheiden ja kiinnostuksen kohteiden hahmottaminen sekä aito lapsilähtöisyys ovat lasten ohjauksen lähtökohtia. Musiikillisen lähikehityksen vyöhykkeellä ilmenevät musiikkikasvatuksellisesti keskeiset yksilön ohjaamisen haasteet ja kasvun mahdollisuudet.

3 AKTIIVINEN LAPSI TOIMIJANA

Ihmisen toimintaan vaikuttavat hänen pyrkimyksensä, käsityksensä ja tulkintansa todellisuudesta. Kaikilla on ajatuksia ja kokemuksia lapsista ja lapsuudesta, ja monet näkemykset ovat melkein itsestäänselvyksiä. Kun puhutaan lapsista, heidän oppimisestaan ja kasvatuksestaan, lähes jokainen uskoo tietävänsä, miten asiat ovat. Nämä stereotyyppit ovat vaikuttamassa toimintatapoihin tiedostamatta ja tietoisesti. (Karlsson 2000, 30.)

Karlssonin (2001, 31) mukaan lapsen omat käsitykset aikuisen toiminnan ohella vaikuttavat hänen toimintaansa. Se miten lasta kohdellaan, vaikuttaa lasten käsityksiin ja tulkintoihin. Käsitykset ja toiminta ovat vuorovaikutuksessa keskenään eli samalla kun toiminta vaikuttaa käsityksiin, käsitykset vaikuttavat toimintaan.

Käsitykset lapsesta ovat osa ihmiskäsitystä. Sosiaalipedagogisesti suuntautuvassa varhaiskasvatuksessa lapsuus tunnistetaan oman erityisluonteen omaavana, kulttuuri-sena ja sosiaalisena ilmiönä. Lapsi nähdään sekä osana perhettään ja lähiyhteisöään että erityisesti persoonana, subjektina ja toimijana, jonka kasvu ja kehitys nähdään kokonaisvaltaisena, yhteydessä yhteiskunnan todellisuuteen olevana järjestelmällisenä ja kontekstuaalisena prosessina. (Tast 2007, 29.)

3.1 Käytännön toiminnan ulottuvuuksia

Lapsesta ja lapsuudesta olevat käsitykset ovat yhteydessä siihen, millaiseen vuorovaikutukseen aikuiset pyrkivät toimiessaan lasten kanssa. Varhaiskasvatuksen kentällä vaaditaan lapsilähtöisyyttä, ja toimintaa myös kuvataan lapsilähtöiseksi riippumatta siitä, miten todellisuudessa toimitaan. Samaan aikaan aikuiskeskeisyys nähdään negaationa. (Kalliala 2008, 12, 19.)

Lapsilähtöisyyden ja aikuiskeskeisyyden sisällöt ovat todella moniulotteisia, ja esimerkiksi Kallialan (2008, 22) mukaan yleisesti hyväksyttyä lapsilähtöisyyden periaatetta ei ole helppo noudattaa käytännössä esimerkiksi varhaiskasvatuksen kentällä. Lapsilähtöisyydestä on hänen mielestään tullut fraasi, jonka merkitys ei ole välttämättä selvä käytännön työntekijöille.

3.1.1 Lapsilähtöisyys

Lapsikeskeinen pedagogiikka jäi pian toisen maailmansodan päättymisen jälkeen taka-alalle suomalaisessa kasvatustieteessä, mutta kiinnostus lapsikeskeistä teoriaa kohtaan alkoi viritä uudelleen 1980-luvun alkupuolella (Hytönen 1997, 132). Lapsikeskeinen kasvatustieteen näkemys on yhdistelmä useista eritasoisista, erilaisista aineosista koostuvista ajatusrakennelmista. Yhdistävä tekijä on se, että kasvatustilanteissa pyritään ottamaan huomioon lasten ja lapsuuden erityisluonne sekä turvaamaan lapsille kasvatustilanteissa erityinen asema tai kohtelu. (Hytönen 2008, 8.)

Varhaiskasvatuksen kentällä suositun lapsikeskeisyyden käsitteen on osittain korvannut lapsilähtöisyyden termi (Kalliala 2008, 19). Lapsilähtöisyys on yksi valinta ja raja pedagogisen painotuksen rinnalle. Kinoksen (2001, 30) mukaan lapsilähtöinen varhaiskasvatus tarkastelee varhaiskasvatusta lapsen kautta lapsen kasvuprosessina, jossa painottuu lapsesta lähtevät ideat, hänestä kumpuava innostus, oppiminen ja oivaltaminen sekä prosessin tukeminen oikeilla valinnoilla ja menetelmillä.

Lapsilähtöisen kasvatustieteen taustalla on lapsen yksilöllisyyden kunnioittaminen ja tasa-arvo. Jokainen hyväksytään sellaisena kuin hän on ja jokainen lapsi on yhtä arvokas ja tärkeä; hänen tarpeensa ja kiinnostuksen kohteensa ovat kasvattajalle tärkeitä ja samanarvoisia. (Hytönen 2008, 14.) Lapsi tulee kuulluksi itsensä eikä esimerkiksi pelkästään opetussuunnitelmien rajaamissa puitteissa. Keskeisenä näkökulmana on usko lapsen kykyihin ja potentiaaliin, mikä tarkoittaa muun muassa luottamusta siihen, että lapsilähtöisissä projekteissa tulee esille kaikki ihmisen elämän kannalta välttämättömät oleelliset asiat ja ilmiö. (Kinonen 2001, 34, 38.)

Lapsilähtöisyyteen liittyy myös selkeä ajatus aikuisten ja lasten maailmojen tasa-arvaisuudesta. Lasten luomaa kulttuuria ei pidä vähätellä, mutta se ei myöskään tarkoita aikuisuudesta luopumista tai vapaan kasvatuksen henkiin herättämistä. Aikuisten tehtävänä on kantaa lopullinen vastuu siitä, miten asiat toimivat. (Kinonen 2001, 33 - 34.)

3.1.2 Aikuiskeskeisyys

Aikuiskeskeisyys määritellään kasvatusotteeksi, jossa lapsen tarpeet sivuutetaan ja aikuisen näkökulma ja tarpeet nostetaan etusijalle. Sen synonyymina käytetään usein sanaa aikuisjohtoisuus, minkä huolimaton käyttö tuottaa ongelmia juuri siinä suhteessa, että sanan vastakohtana on lapsijohtoisuus. Lapset eivät voi johtaa toimintaa, se on aikuisen tehtävä. (Kalliala 2008, 19 - 20.)

Aikuisen rooli on kuitenkin usein ongelmallinen ja se nähdään usein lasta ymmärtämättömänä, kaavamaisena kasvattajana, joka hairahtuu toistuvasti aikuiskeskeytyksen (Kalliala 2008, 24). Kallialan (2008, 20) mukaan, jos lapsilähtöisyyttä aletaan pitää ongelmana, kasvattajan on lähes mahdotonta löytää itselleen roolia, jota ei leimaisi syyllisyys lapsen omavaraisen elämän pilaamisesta. Tärkeää on ymmärtää, että on mahdollista ja ainakin tavoiteltavaa yhdistää aikuisjohtoisuus sellaiseen lapsikeskeytykseen tai lapsilähtöisyyteen, joka painottaa lasten oikeutta vaikuttaa itseään koskeviin asioihin ja lasten mahdollisuuksia omakohtaisten merkitysten luomiseen.

On tärkeää myös tunnistaa ja tunnustaa lapsen ja aikuisen välisen suhteen epäsymmetrisyys. Koska valtaa käytetään väistämättä, kysymystä aikuisten vallankäytöstä ei pitäisi välttää. Hyvän kasvatuksen ehto on avoin ja rehellinen vuorovaikutus. Vallankäytöstä pidättäytyminen voi johtaa piiloiisiin vallankäytön muotoihin, mikä voi osaltaan tuhota aidon ja suoran vuorovaikutuksen. (Kalliala 2008, 20.)

Aikuislähtöisellä mallilla on pitkät historialliset perinteet kasvatusopin historiassa (Kinos 2001, 15). Lehtisen (2000, 197) mukaan pedagogiikan sisältö on edelleen ”ulkoista”: lapsi ei voi siihen kovin paljon vaikuttaa. Aikuislähtöisen pedagogiikan takaa voidaan löytää rakenteellinen epäily lasten kyvykkyyttä ja toimintaa kohtaan. Tilalle siis tarvitaan rakenteellista uskoa lasten kyvykkyyteen ulkoa tarjottavan pedagogiikan sijaan. Siihen suuntaan ollaan osaltaan jo menossa. Muun muassa Karlssonin (2001, 34) mukaan lasten osallistumisen mahdollisuuksia on viime vuosina pyritty parantamaan. Varsinkin lasten kanssa työtä tekevien ammat-

tilaisten koulutuksessa pyritään painottamaan lapsen aktiivisuutta ja subjektiviteettia.

3.1.3 Lasten osallisuus

Osallisuuden termi on noussut uutena, monivivahteisena terminä pinnalle. Sillä tarkoitetaan usein yksilön kuulumista johonkin: vaikuttamismahdollisuuksia, mukanaoloa, osattomuuden vastakohtaa. Oranen (2008, 9) määrittelee osallisuuden yhteisöön liittymiseksi, kuulumiseksi ja siinä vaikuttamiseksi. Sen rakentuminen on vastavuoroista toimintaa, joka edellyttää jäseniltä aktiivista mukaan tulemistä ja yhteisöltä jäsenten huomioon ottamista. Kaskelan ja Kekkosen (2006, 25 - 27) mukaan, kun ihminen saa osallistua ja vaikuttaa, hän myös kokee olevansa osallinen omassa yhteisössään. Osallisuus on siis samalla vaikuttamista asioiden kulkuun ja vastuunottamista seurauksista.

Lapsen osallisuutta määriteltäessä esiin nousee lapsen oikeuksien ja etuuksien turvaaminen niin, että osallisuus voi toteutua. Sillä tarkoitetaan sitä, että lapsi voi olla mukana määrittämässä, toteuttamassa ja arvioimassa etujensa turvaamiseksi tehtävää työtä. Osallisuus sisältää oikeuden saada tietoa itseä koskevista suunnitelmista, ratkaisuista, toimenpiteistä ja niiden perusteluista sekä mahdollisuudesta ilmaista oma mielipide ja vaikuttaa näihin asioihin. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2011.)

Osallisuutta kuvataan usein porraskäsitteillä: alimmilla portailla on vain vähän tai ei ollenkaan mahdollisuuksia vaikuttaa, korkeammalle kiivetessä vaikuttamisen mahdollisuudet kasvavat. Oletuksena on, että yksilön osallisuus lisääntyy samassa suhteessa. Lapsen kohdalla merkityksellisintä on kuitenkin lapsen oma kokemus: Kokemus siitä, että hän on voinut olla mukana vaikuttamassa häntä koskevissa asioissa. (Oranen 2011.)

Varsinkin sosiaalipedagogisessa viitekehyksessä korostetaan vahvasti persoonaa sekä arvona sinänsä että suhteessa yhteisöön, osallisena ja subjektina. Kokemus oman persoonan erityislaadusta ja itseä koskevaan päätöksentekoon vaikuttamis-

ta eli kokemus omasta subjektiudesta auttaa yksilöä arjessa selviytymisessä. Varhaiskasvatuksen kentällä tämä todentuu ”lapsen äänen” kuulemisena ja sen huomioon ottamisena arkipäivän ratkaisuissa. (Tast 2007, 30, 35)

Kun kasvatustyön tavoitteena on lasten osallisuus, työvälineeksi sopivat vuorovaikutus ja vastavuoroisuus. Lasten osallisuus vaatii samalla tavoin aikuisilta osallistumista: heidän tulee edistää vuorovaikutusta ja luoda aktiivisen osallistumisen mahdollisuuksia. (Vornanen 2001, 36 - 37.) Siksi on tärkeää selvittää, mitä lapset ajattelevat, mitä he pitävät tärkeänä ja mitä ideoita heillä on: Näin lasten näkökulma huomioituisi paremmin. Lehtisen (2009, 99 - 100) mukaan lapsen vaikutusmahdollisuuksilla ja osallisuuden toteutumisella on yhteys toimijuuden toteutumiseen. Osallisuuden kautta lapsi voi rakentaa omia ja muiden lasten sosiaalisia asemia sekä kehittää toiminnan sisältöä.

3.2 Lapsi toiminnan kohteena ja toimijana

Jo 1700-luvulla Jean-Jacques Rousseau kuvasi kuuluisassa kirjassaan *Émile* (1762) lapsuutta erityisenä elämänvaiheena. Siitä mitä lapsi jo on ja mitä hän jo osaa on ollut monenlaista keskustelua, mutta voimallisemmin ajatuksia osaavasta, sosiaalisesta ja taitavasta lapsesta on tuotu esiin vasta 1980 - 1990-luvuilla. (Karlsson 2000, 41.)

Lapsen kohteellistaminen nousee usein esiin lapsen kasvatusta ja opetusta koskevissa käsityksissä. Lapsi nähdään joko toiminnan kohteena tai aktiivisena toimijana. Kohteena ollessaan lapsi nähdään passiivisena tiedon vastaanottajana, aikuinen aktiivinen opin antaja (ns. behaviorismi). Toimijana ollessaan taas korostuu lapsen subjektiivisuus ja oman aktiivisuuden merkitys oppijana. (Ks. Karlsson 2000, 42 - 47.) Nykypäivänä varhaiskasvatuksen kentällä jako ei ole ainakaan omasta näkökulmastani näin mustavalkoinen, vaan yhä enemmissä määrin lapsen rooli on sopiva sekoitus sekä toiminnan kohteena että toimijana olemista.

Kiilin (2006, 25) mukaan lasten toimijuudesta puhuttaessa tarkoitetaan lapsen voimavaroja, joita hänellä on käytössä ja hallussa erilaisissa tilanteissa sekä sitä,

miten lapsi näitä voimavaroja hyödyntää, unohtamatta rakenteellisten tekijöiden ja olosuhteiden vaikutusta lapsen toimintaan. Toimintaa mahdollistavia ja rajoittavia tekijöitä on Lehtisen (2009, 99 - 107) mukaan muun muassa toimitilat, toiminnassa ilmenevät suhteet eli vuorovaikutus esineiden ja asioiden kautta sekä vallankäyttö. Myös osallistumisen taso, joka ilmenee lapsen toimintatavoissa sitoutumisena ja aloitteellisuutena sekä ne toiminnan vaikutusmahdollisuudet, joiden kautta lapsi pääsee hyödyntämään omia resurssejaan liittyvät toimintaan vaikuttaviksi tekijöiksi.

Jotta lapsuus näyttäytyisi aktiivisena elämän vaiheena eli subjektina olona, toimijuutta tarkastellessa tulee huomioida sekä lasten suhteet aikuisiin ja toisiin lapsiin että lapsuuden aktiiviset, osaavat, luovat, tuottavat ja sosiaaliset puolet (Lehtinen 2000, 19-20). Lapsista löytyy yllättäviä osaamisen alueita, kun huomioidaan heille ominaiset tavat toimia. On selvää, että aikuisen näkökulma ohjaa lasten huomioita ja päätelmien tekoa tiettyyn suuntaan. Kun lapsen näkökulma jää taustalle, kuva on melko yksipuolinen ja jopa virheellinen. Kun taas lapsinäkökulma huomioidaan ja toiminta suunnitellaan niin, että se on lapsen kannalta mielekästä ja lapsen ominaisia toimintatapoja noudattavaa, lapsen kyvyt ja toimintatavat nousevat uudella tavalla esille. (Karlsson 2000, 37.)

Myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005, 20) painottaa lapsen luontais- ta toimintaa, joka vahvistaa hänen hyvinvointiaan, lisää osallistumismahdollisuuksia sekä vahvistaa käsitystä itsestään: leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen ja eri taiteen alueisiin liittyvän ilmaisemisen eli mielekkään tekemisen kautta lapsi myös ilmentää ajatteluaan ja tunteitaan. On siis tärkeää, että lapselle ominaiset toiminnan tavat otetaan huomioon suunnittelussa ja toteutuksen muodoissa ja ne ohjaavat kasvattajayhteisön tapaa toimia lasten kanssa.

4 MINIMALISTISEN MUSIIKKITUOKION MALLI

Minimalismi tulee englanninkielisestä sanasta minimalism tai minimal art, joka on yksi abstraktin taiteen suuntaus muun muassa kuvataiteessa, muotoilussa, arkkitehtuurissa, musiikissa ja elokuvassa. Minimalismin ajatuksena on pyrkiä keskittymään kaikkein olennaisimpaan ja karsimaan turhat rönsyilyt niukka-aineeksisuudella ja pelkistämällä. (Wilson & Lack 2008, 128.)

Minimalistinen musiikkituokio on oma käsitteeni ja se sisältää sanansa mukaisesti minimalismin idean yhdistettynä musiikkituokioon. Se perustuu ”pienestä kasvaa suurta” -ajatuksen: tuokiot etenevät prosessimaisesti helposta vaikeampaan lapsen ikätason ja musiikillisen kehityksen huomioiden.

Minimalistinen musiikkituokio -malli on myös rakenteeltaan oma tuotokseni. Vaikka itse malli sekä tässä luvussa olevat ajatukset koostuvat suurimmaksi osaksi omista ajatuksistani, niihin ovat vaikuttamassa aikaisemman tutkintoni musiikkipedagogiopinnot, jolloin suuntautumisenani oli varhaisiän musiikkikasvatus. Opintoni, opintojen aikana saamani opetukset ja oivallukset, sekä kokemukset musiikkileikkikouluopettajan työstä ovat siis vahvasti vaikuttamassa tässä luvussa ns. ”passiiviisina lähteinä”.

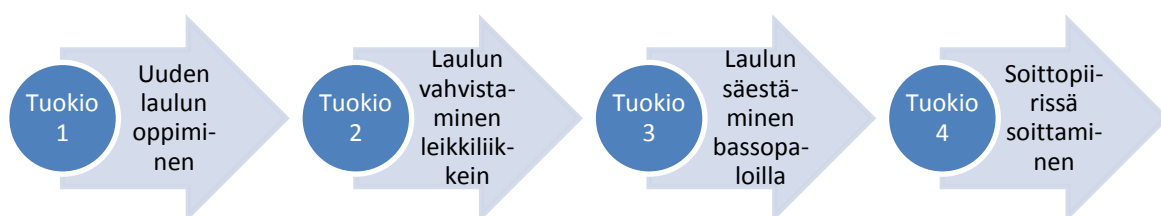
4.1 Tuokion perusta

Tuokion sisältö rakentuu yksinkertaisista aineksista, mutta se pitää sisällään pääkäsitteinä seuraavat termit: tavoitteellisuus, teema, monipuolisuus, luovuus sekä lapsilähtöisyys. Tuokion keston ja suunnitelmaan vaikuttavat lasten ikä- ja musiikillinen kehitys.

Musiikkikasvatuksen perustana on musiikkikasvatuksen tavoitteellisuus, joka koostuu toiminnan suunnitelmallisuudesta, lasten kehitystason huomioimisesta sekä ohjaajan asiantuntijuudesta. Myös muun muassa Anttila ja Juvonen (2002), jotka käsittelevät teoksessaan Kohti kolmannen vuosituhaten musiikkikasvatusta

musiikinopetuksen uusia haasteita, nostavat musiikkikasvatuksen keskeisiksi kysymyksiä mitä opetetaan, miksi opetetaan ja mihin pyritään vaikuttamaan.

Tavoitteellisuus kuvaa sekä musiikkikasvatuksen tavoitteellisuutta että tuokion tavoitteellisuutta. Jokainen tuokio suunnitellaan etukäteen ja joka tuokiolla on yksi musiikillinen tavoite, joka pyritään tuokion kuluksa saavuttamaan. Tavoite tuo sisältöä tunnin kulkuun, ja tuokioiden pienistä tavoitteista voidaan kasvattaa suurempi kokonaisuus. (Ks. esimerkkinä kuvio 2.) Pidempänä jatkumona se mahdollistaa erilaisten musiikillisten kokonaisuuksien hahmottamisen ja tavoitteellisen oppimisen.

Kuvio 2. Esimerkkিতavoitteen eteneminen

Minimalistinen musiikkituokio rakentuu yhden teeman ympärille, joka kulkee punaisena lankana läpi tuokion. Erilaiset teemat mahdollistavat monipuolisen musiikkimateriaalien käytön aina eri lauluista eri tyyliinlajeihin. Laadukkaita ja erilaisia lauluja sekä materiaaleja on olemassa todella paljon. Samaa teemaa toistetaan useamman tuokion verran.

Oleellista on, että tuokio on monipuolinen ja sisältää eri työmenetelmiä (ks. luku 2.2). Se ei siis koostu pelkästä laulamisesta, vaan koko keho laitetaan soimaan. Monipuolisuus ei kuitenkaan tässä tarkoita sitä, että tuokio sisältää esimerkiksi kymmenen erilaista laulua, vaan monipuolisuus koostuu yksinkertaisuudessaan siitä, että samaa laulua voidaan työstää eri tavoin: liikkuen, soittaen, kuunnellen, luovaillen, laulaen. Kaikki lapset eivät ole rohkeita laulajia. Siksi on ensiarvoisen tärkeää tarjota myös muita menetelmiä, joiden kautta lapsi pystyy saamaan samanveroisen kosketuksen musiikin ilosta ja nautinnosta. Jokainen osaa jotakin.

Minimalistinen musiikkituokio tarjoaa monipuolisuuden kautta loistavan kosketuksen luovuuden maailmaan. Tärkeintä on luovuudesta kumpuava luomisen ilo, joka on vapaata ja sisäistä tyydytystä ja elämäniloa tuottavaa (ks. luku 2.2). Luovuus tarkoittaa tässä myös heittäytymistä ja kokeilemistä. Varsinkin lasten kanssa voi rohkeasti kokeilla musiikin eri ulottuvuuksia.

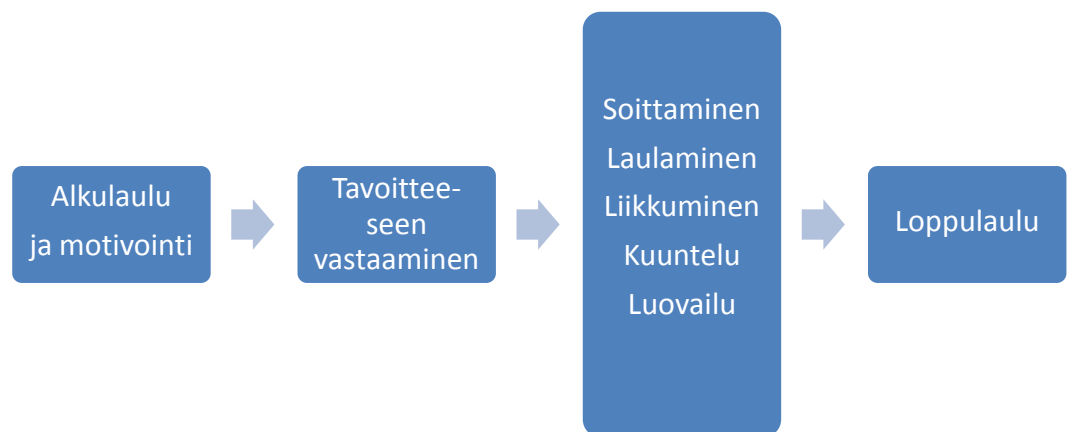
Minimalistisen musiikkituokion tärkeänä peruskäsitteenä on myös lapsilähtöisyyden näkökulma. Kun musiikkikasvatus ja -tuokio suunnitellaan sekä lapsen musikiillisesta kehityksestä pohjautuen että huomioiden lapsinäkökulma, lapsen rooli osallistuvana ja aktiivisena toimijana nousee esille. Tuokion toiminta tulee olla lapsen kannalta mielekästä ja lapsen ominaisia toimintatapoja noudattavaa (ks. luku 3.2).

Vaikka minimalistinen musiikkituokio pitää sisällään paljon aikuiskeskeisiä viivahteita, se ei tarkoita sitä, että lapsen tarpeet sivuutetaan ja aikuisen tarpeet ja näkökulma nostetaan etusijalle. Lapsi ei ole vain toiminnan kohteena, vaan lapsen subjektiivisuus ja oman aktiivisuuden merkitys oppijana on huomioitava jo suunnitteluvaiheessa. Karlsson (2001, 31) toiseen kertaan lainatakseni lapsista löytyy yllättäviä osaamisen alueita, kun huomioidaan heille ominaiset tavat toimia.

Minimalistinen musiikkituokio rakentuu tavoitteellisesta, lapsille suunnitellusta tuokiosta. Tuokiosuunnitelman orjallinen noudattaminen voi kuitenkin tuhota lapsilähtöisen ja lasta osallistavan näkökulman. Tuokion kulussa täytyy siis jättää tilaa lasten ajatuksille ja ehdotuksille, ja niihin voi ja pitää myös lähteä mukaan. Tuokion työvälineinä tarvitaan vuorovaikutusta ja vastavuoroisuutta: Aikuisen tulee edistää vuorovaikutusta ja luoda aktiivisen osallistumisen mahdollisuuksia (ks. 3.1.3).

4.2 Tuokion kulku

Tuokion suunnitelmaan kuuluu tavoitteen ja teeman lisäksi itse tuokion kulku. Tuokio alkaa alkulaulusta ja loppuu loppulauluun. Näiden kahden väliin mahtuu itse tuokion ”aines”, kuten kuviosta kolme selviää. Myös muun muassa Brotherus, Hytönen & Krokfors (2002, 208 - 211) kuvaa toimintatuokion suunnittelun ja toteutuksen neljään vaiheeseen eli niin sanottuihin didaktisiin askeliin: johdatteluvaiheeseen, tarkasteluvaiheeseen, soveltamisvaiheeseen ja lopettamisvaiheeseen. Johdatteluvaiheessa motivoidaan lapset toimintaan, tarkasteluvaiheessa tutustutaan uuteen asiaan, soveltamisvaiheessa opeteltua asiaa kokeillaan käytännössä, tuokion lopussa ilmaistaan lapsille toiminnan lopettamisesta ja valmistellaan heitä siirtymään seuraavaan tilanteeseen.

Kuvio 3. Tuokion suunnitelma ja kulku

Alkulaulu on aina sama, tai ainakin useamman tuokion ajan sama. Siitä lapset tietävät, että nyt ollaan musiikkituokiolla. Hyviä alkulauluja on olemassa paljon. Se voi olla koko porukan yhteinen alkulaulu (esimerkiksi ”Käsi oikea sanoo...”) tai lapset voidaan huomioida laululla yksilöllisesti (esimerkiksi ”Hei, hei Maija”).

Alkulaulua seuraa motivointi tunnin teemaan. Se voidaan toteuttaa käsinukeilla tai muulla rekvisiitalla, kuuntelulla, edellisen tunnin laulun tunnistamisella, arvoituksella... millä vain, mikä herättää lasten mielenkiinnon tuokion teemaa kohtaan.

Tavoitetta vastaava tekeminen on hyvä sijoittaa tuokion alkuun, motivoinnin jälkeen, jolloin lapset ovat aktiivisimmillaan ja jaksavat keskittyä. Tavoitteeseen vastaaminen on sanana kömpelö, mutta se tarkoittaa sitä, että tuokion tavoitteen eteen tehdään työ tässä vaiheessa. Jos esimerkiksi tavoitteena on uuteen lauluun tutustuminen, aikuinen voi laulaa koko laulun lapsille ja opettaa sen heille sitten kaikulauluna. Laulua voi työstää vielä eri työtavoilla ja/tai ottaa mukaan jo muita työtapoja: soittamista, laulamista, liikkumista, kuuntelua, luovailua... siinä järjestyksessä ja sillä tavoin, mikä aikuisesta tuntuu loogisimmalta tunnin tavoitteeseen vastaamisen tai tunnin teeman kannalta.

Kaikkea tekemistä ei tarvitse olla joka tunti eikä eri työmenetelmät tarvitse aina olla uusia, vaan esimerkiksi samaa laulua, soittorinkiä tai kuunteluhetkeä voidaan vain työstää eri tavoin. Samaa laulua voidaan laulaa esimerkiksi eri äänensävyillä, siitä voidaan tehdä soolo-esityksiä, siihen voidaan liittää draamaa. Soittorinkiin voidaan valita eri soittimia, soittorinkiä voi johtaa lapsikapellimestari tai siihen voidaan liittää vapaata improvisointia. Kuunteluhetki voidaan toteuttaa lattialla maaten, lisätä mukaan rekvisiittaa (esimerkiksi hallaharsoa tai tunnelmavaloa) tai kuunteluhetki voidaan toteuttaa paikallaan kuunnellen. Työmenetelmien variaatioissa on vain mielikuvitus rajana.

Tuokion lopussa rauhoitutaan laulamaan loppulaulu (esimerkiksi ”Soittorasia” tai ”Minä vilkutan”). Se on alkulaulun tapaan aina sama, ja kertoo lapsille musiikki-tuokion lopetuksesta ja siirtymisestä seuraavaan.

5 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA KOULUTUSKOKONAISUUDEN SUUNNITTELU

Tämä opinnäytetyö toteutuu eräänlaisena kehittämishankkeena, vaikka kyseessä ei olekaan varsinainen hanke, vaan kehittämiskohteena on erään tamperelaisen päiväkodin musiikkikasvatus. Kehittämistyön taustaan liittyy tässä kyseisessä päiväkodissa suorittamani ammatillinen harjoittelu, jonka aikana musiikkipedagogistaustani tuli ilmi ja kasvattajien kiinnostus musiikkikasvatuksen kehittämiseen nousi esille: Päiväkodin kasvattajat ilmaisivat halunsa kehittää musiikkikasvatusta ja omaa ammatillisuutta.

Kehittämistyö nähdään toimintana, jossa tutkimustulosten avulla luodaan esimerkiksi entistä parempia palveluja, tuotantovälineitä tai -menetelmiä. Kehittämistoiminta tähtää uusien tuotteiden, aineiden, järjestelmien tai tuotantoprosessien aikaansaamiseen, tai jo olemassa olevien olennaiseen parantamiseen. (Heikkilä, Jokinen & Nurmela 2008, 18 - 21.)

Tässä opinnäytetyössä kehittämistyö, eli päiväkodin musiikkikasvatuksen kehittäminen, tapahtuu toiminnallisina menetelmin. Tutkimustehtävänä on tuoda luvussa neljä esitelty minimalistinen musiikkituokio -malli päiväkodin musiikkikasvatuksen välineeksi, tarkastella sekä sen toimivuutta päiväkodin arjessa että merkitystä päiväkodin musiikkikasvatukselle huomioiden edellisiin pohjautuen toiminnan lapsilähtöisyyden näkökulman. Tutkimustehtävä muotoutuu tutkimuskysymykseksi: Miten minimalistinen musiikkituokio toimii päiväkodin arjessa? Tämä pääkysymys jakautuu kahdeksi alakysymykseksi: 1.) Mikä merkitys minimalistisen musiikkituokion mallista on päiväkodin musiikkikasvatukselle? ja 2.) Miten toiminnan lapsilähtöisyys huomioituu sen kautta? Aineistonkeruumenetelminä käytetään puolistrukturoitua kyselylomaketta ja teemahaastattelua.

Työn toiminnallinen osuus koostuu kolmesta koulutuskokonaisuudesta päiväkodin henkilökunnalle. Ensimmäiseen koulutukseen saavat tulla halukkaat (maksimissaan kymmenen aikuista), ja se koostuu minimalistinen musiikkituokio -mallin teoriaosuudesta sekä kahdesta lyhyestä demonstraatiotuokiosta. Koulutuksen jälkeen täytetään puolistrukturoitu kyselylomake (liite 1), jossa kaikilta tutkittavilta

kysytään samassa järjestyksessä ja muodossa sekä avoimet että valmiit vastausvaihtoehdot sisältävät kysymykset.

Vastaaminen on vapaaehtoista ja lomakkeen täyttämiseen menevä aika varataan koulutuksen loppuosioista. Puolistrukturoidulla kyselylomakkeella - jossa on sekä määrällisiä kysymyksiä valmiine vastausvaihtoehtoineen että laadullisia, avoimia kysymyksiä - on tarkoitus kartoittaa osallistujien omaa musiikkisuhdetta sekä minimalistisen musiikkituokion tunnelmia eli ajatuksia, käsityksiä ja kokemuksia minimalistisesta musiikkituokiosta.

Kyselytutkimus on tehokas ja nopea tapa kerätä tutkimusaineistoa ja saada tietoa monelta ihmiseltä kerrallaan. Sen avulla voidaan kerätä tietoa tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista ja asenteista sekä uskomuksista, käsityksistä ja mielipiteistä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 191 - 192.) Tässä kysely toteutuu niin sanottuna kontrolloituna kyselynä, sillä lomakkeet jaetaan henkilökohtaisesti koulutuksen lopussa, sekä kerrotaan samalla mihin tarkoitukseen tietoa kerätään.

Toinen ja kolmas koulutusosio sisältää jatkotyöskentelyn kahden vapaaehtoisen, eri ryhmissä työskentelevän aikuisen kanssa. Toisessa osiossa suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä jatkotyöskentelijän kanssa heidän omalle lapsiryhmälleen musiikkituokion. Kolmas osio pitää sisältää ryhmän aikuisen omalle lapsiryhmälleen itse suunnitteleman ja toteuttaman musiikkituokion, jossa olen itse seuraajan roolissa mukana.

Toiseen ja kolmanteen osuuteen osallistuneiden aikuisten kanssa pidetään keskustelutilaisuus, jossa käydään teemahaastatteluna läpi minimalistinen musiikkituokio -mallin seuraavia teemoja: 1) Musiikkikasvatuksen asema päiväkodissa, 2) Minimalistinen musiikkituokio -mallin käyttökelpoisuus, 3) Lapsilähtöisyyden näkökulma ja 4) Koulutuskokonaisuuden tunnelmat.

Haastattelun kautta halutaan saada selville haastateltavien tulkinnan tutkimuskysymyksille. Siksi teemahaastattelu toimii hyvänä menetelmänä. Haastattelu etenee keskeisten teemojen, jotka perustuvat tutkimuksen viitekehykseen, ja tarkentavien

kysymysten muodossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat.
(Hirsjärvi ym. 2007, 203.) Keskustelutilaisuus nauhoitetaan.

6 KOULUTUSKOKONAISUUDEN TOTEUTUS

Opinnäytetyön tutkimuslupa myönnettiin syyskuussa 2011 (liite 2), jonka jälkeen kokosin koulutuskokonaisuuden materiaalia. Koulutuskokonaisuus toteutettiin eräässä tamperelaisessa päiväkodissa marraskuun aikana vuonna 2011. Päiväkodin johtajan kanssa käydyn sähköpostikeskustelun kautta välitin liitetiedostona (liite 3) ilmoittautumislistan sekä lisäinfoa koulutuksen rakenteesta ja toteutuksesta päiväkodin työntekijöille.

Ensimmäiseen koulutusosioon osallistui kahdeksan aikuista, ilmoittautuneista kymmenestä kaksi oli sairaana. Tilana toimi tilava päiväkodin sali, jossa on myös piano ja muu musiikkimateriaali soittimiseen. Aloitin koulutuksen power point -esityksellä minimalistinen musiikkituokio -mallin teoriaosuudesta, jossa avattiin mallin teoreettinen näkökulma tämän työn neljännen luvun mukaisesti. Jaoin osallistujille esityksestä tiivistelmä-muistiinpanot, ja he saivat myös esittää tarkentavia kysymyksiä esityksen aikana.

Teorian jälkeen mallia testattiin käytännön tasolla kahden demo-tuokion kautta. Olin suunnitellut tuokiot valmiiksi, toisen suunnattuna alle kolmevuotiaille ja toisen 3–5-vuotiaille lapsille. Tuokiosuunnitelmat löytyvät työn lopusta liitteinä (liite 4 ja liite 5). Toimin itse musiikkituokioiden vetäjänä. Vedin molemmat tuokiot alusta loppuun asti läpi samalla tavoin kuin olisin pitänyt ne lapsiryhmälle. Osallistujat istuivat minua vastapäätä puolikaassa ja he saivat kuvitella osallistuvansa lapsiryhmänä. Näin tilanteesta tuli mahdollisimman aito ja kokemuksesta kuvitteellisesti lapsilähtöinen. Sekä tuokion aikana että tuokioiden välissä oli aikaa myös keskustelulle, oivalluksille ja ajatuksien jakamiselle.

Koulutuksen jälkeen kaikki osallistujat täyttivät vapaaehtoisesti kyselylomakkeen (liite 1), jolla kartoitettiin osallistujien omaa musiikkisuhdetta sekä minimalistisen musiikkituokion tunnelmia eli ajatuksia, käsityksiä ja kokemuksia minimalistisesta musiikkituokiosta. Kyselylomake oli testattu etukäteen ja siihen oli tehty tarvittavat korjaukset.

Toinen ja kolmas koulutusosio sisälsi jatkotyöskentelyn kahden vapaaehtoisen, eri ryhmissä työskentelevän aikuisen kanssa, jotka jatkoivat minimalistinen musiikkituokio -mallin testaamista oman lapsiryhmänsä kanssa. Jatkotyöskentelijät olivat valikoituneet valmiiksi jo koulutukseen ilmoittautumisen yhteydessä. Musiikkituokioon osallistuvien lasten vanhemmilta pyydettiin lupa osallistua tutkimukseen (liite 6), vaikkakin toiminta oli normaalia työntekijöiden kehittämistä, eikä varsinaista lasten havainnointia tai muuta tähän tutkimukseen kuulunut.

Toisessa osiossa suunnittelin ja toteutin yhdessä aikuisen kanssa heidän omalle lapsiryhmälleen musiikkituokion. Suunnittelu tapahtui sekä sähköpostin välityksellä että kasvokkain. Molempien ryhmien musiikkituokiot toteutettiin pienryhmälle päiväkodin salissa ryhmän aikuisen ja minun toimiessa tuokion vetäjinä.

Kolmas osio sisälsi ryhmän aikuisen omalle lapsiryhmälleen itse suunnitteleman ja toteuttaman musiikkituokion. Ennen tuokioita kävimme yhdessä läpi tuokion suunnitelman, mutta itse en osallistunut tuokion vetämiseen mitenkään, vaan olin mukana tuokiolla sivustaseuraajan roolissa.

Toiseen ja kolmanteen osioon osallistuneiden päiväkodin työntekijöiden kanssa pidettiin keskustelutilaisuus teemahaastattelun muodossa heti kolmannen koulutusosion jälkeen. Haastattelu toteutettiin parihaastatteluna. Tämä osoittautui hyväksi menetelmäksi: toinen jatkoi tai täydensi toista siitä, mihin toinen jäi. Haastateltaville oli annettu etukäteen tietoon keskustelussa käsiteltävät teemat: 1) Musiikkikasvatuksen asema päiväkodissa, 2) Minimalistinen musiikkituokio -mallin käyttökelpoisuus, 3) Lapsilähtöisyyden näkökulma ja 4) Koulutuskokonaisuuden tunnelmat. Keskustelutilaisuus nauhoitettiin.

7 TUTKIMUSTULOSTEN ANALYSOINTI

Tilastokeskuksen mukaan (2012) tutkimus- ja kehittämistoiminnalla tarkoitetaan systemaattista toimintaa tiedon lisäämiseksi ja tiedon käyttämistä uusien sovellusten löytämiseksi. Kehittämistyö on toimintaa, jossa tutkimustulosten avulla luodaan entistä parempia palveluja, tuotantovälineitä tai -menetelmiä. Kehittämistyön synonyymi kehittämistoiminta tähtää uusien tuotteiden, aineiden, järjestelmien tai tuotantoprosessien aikaansaamiseen, tai jo olemassa olevien olennaiseen parantamiseen. (Heikkilä ym. 2008, 18 - 21.)

Opinnäytetyö toteutuu eräänlaisena kehittämishankkeena, vaikka kyseessä ei olekaan varsinainen hanke, vaan kehittämiskohteena on päiväkodin musiikkikasvatus. Päiväkodin kasvattajien oma kiinnostus musiikkikasvatukseen ja oman ammatillisuuden kehittämiseen on merkittävä tekijä kehittämistyön toteutumisessa.

Heikkilän ym. (2008, 21) mukaan kehitys ja kehittyminen ovat asioiden, yksilöiden, ilmiöiden ja toimintojen muutoksia, jotka voivat olla myös sattumaa. Kehittyminen on samalla prosessi ja tulos, jolla yleensä tarkoitetaan muutosta parempaan. Tässä työssä tarkoituksena on tuoda minimalistinen musiikkituokio -malli päiväkodin musiikkikasvatukseen välineeksi, tarkastella sekä sen toimivuutta päiväkodin arjessa että merkitystä päiväkodin musiikkikasvatukselle huomioiden edellisiin pohjautuen toiminnan lapsilähtöisyyden näkökulman.

Kehittämishanke toteutettiin toiminnallisen opinnäytetyön tavoin. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä toiminnan opastamista, ohjeistamista, järjestämistä ja/tai järjeistämistä. Toiminnallisessa opinnäytetyössä yhdistyvät sekä käytännön toteutus että sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. Toteutumistapa voi olla esimerkiksi kirja, kansio, näyttely tai tapahtuma. (Vilka & Airaksinen 2003, 9.)

Kokemuksen ja toiminnan kautta syntynyt tieto on tärkeää: se kumpuaa koettelemuksista, joita kohtaamme arjessa, työssä ja vapaa-ajassa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä pyritään viestinnällisen keinoin luomaan kokonaisilme, josta voi tun-

nistaa tavoitellut päämäärät. Sen tutkimuksellinen selvitys kuuluu idean tai tuotteen toteutustapaan. (Vilkkä & Airaksinen 2003, 51, 56.)

Tässä opinnäytetyössä toteutumistapana oli päiväkodin henkilökunnalle suunnattu koulutuskokonaisuus, joista tutkimusaineisto kerättiin puolistrukturoidun kyselylomakkeen ja teemahaastattelun avulla. Kyselyn täytti kahdeksan vastaajaa, teemahaastattelu toteutettiin kahdelle aikuiselle. Näitä tuloksia käytetään tässä luvussa rinnakkain.

Koska kehittämishanke toteutettiin toiminnallisen opinnäytetyön tavoin, aineiston analyysin tapahtumaketju ei ole niin merkittävässä roolissa, kuin mitä laadullisessa tai määrällisessä tutkimuksessa, vaikka tiedon keräämisen keinot ovat samat (Vilkkä & Airaksinen 2003, 56 - 57). Tästä syystä tässä luvussa avataan tutkimuksen kannalta vain oleelliset analyysin vaiheet.

Teemahaastattelu litteroitiin tekstimuotoon sanasanaisesti. Tekstiä kertyi kahdeksan konekirjoitusliuskaa Times New Roman -fontilla, fonttikoolla 12, rivivälillä 1,5. Litteroitua tekstiä käsiteltiin ensin lukemalla se huolellisesti moneen kertaan, alleviivaamalla siitä pääkohdat sekä poimimalla kategoriat vielä värikynällä. Koska haastattelu toteutettiin teemahaastatteluna, kategoriat löytyivät melko selkeästi niiden kautta. Haastattelu siis purettiin sisällönanalyysin keinoin: redusointiin eli pelkistettiin tutkimukselle epäolennainen tieto pois, klusterointiin eli ryhmiteltiin koodatusta aineistosta samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia sekä abstrahointiin eli käsitteellistettiin erottamalla tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja muodostamalla esiin nostetun tiedon perusteella teoreettisia käsitteitä (Ks. Tuomi & Sarajärvi 2002, 111 - 114).

Kyselylomakkeen purkamisen ja haastattelun ryhmittelyn jälkeen aineisto lajiteltiin seuraavien neljän pääteeman mukaisesti, jotka ovat vastaamassa tutkimuskysymykseen: Miten minimalistinen musiikkituokio toimii päiväkodin arjessa? ja sen alakysymyksiin: Mikä merkitys minimalistisen musiikkituokion mallista on päiväkodin musiikkikasvatukselle? Miten toiminnassa huomioituu lapsilähtöisyyden näkökulma?

7.1 Musiikin merkitys ja musiikkikasvatuksen asema

Koulutuskokonaisuuteen osallistuneilla päiväkodin työntekijöillä musiikin merkitys heidän elämässään on hyvin samankaltainen. Musiikki on osa elämää ja se auttaa jaksamaan arjessa. Musiikista saa nautintoa, se rentouttaa, innostaa ja auttaa purkamaan erilaisia tunnetiloja. Musiikki on kanava monenlaisiin elämyksiin.

Päiväkodin musiikkikasvatusta pidetään erittäin tärkeänä. Musiikkikasvatusta toteutetaan työkentällä muun muassa arjen keskellä erilaisissa odotushetkissä ja siirtymätilanteissa. Laulaminen aamupiirissä sekä perinteiset, koko ryhmän lauluhetket salissa ovat myös suosittuja. Lapsille opetetaan uusia lauluja ja laululeikkejä, rytmisoitinten käyttöä sekä rentoutumista musiikin avulla. Musiikkikasvatus nähdään myös osana kaikenlaista oppimista: värilaulujen kautta opitaan värejä ja niin edelleen.

Musiikkikasvatus koetaan kuitenkin myös melko yksitoikkoiseksi. Koulutukseen haluttiin osallistua ennen kaikkea uusien ajatusten, ideoiden, näkemysten ja vinkkien toivossa. Uusien laulujen oppimisen lisäksi lasten musiikkituokion toteuttamiseen haluttiin uusia toimintatapoja. Moni osallistuja kertoi kangistuneensa vanhaan kaavaan ja haluavansa päivittää osaamistaan.

No aika paljon se on just sitä laulamista. Ehkä soittimien käyttämistä, nimenomaan rytmisoittimien, ja jonkin verran käytetään meidän talos noita roolivaatteita leikeissä.- - Se [musiikkikasvatus] on niinku luonnollisena osana... Mutta sehän on se, että jos joku ei nyt koe olevansa laulaja... kyllä se vaatii aikuiselta että aikuinen tykkää siitä asiasta.

Meillä on laululeikkejä ja on ne omat tavat, mut se on tavallaan semmonen asia et me ei osata vaatia mitään mistä me ei tiedetä mitään. - - Haluais just sellasia työkaluja ja uusia lauluja ja kaikkea tällästä... ja mitä kaikkea siihen voi yhdistää... koska materiaaleja on olemas mutta niistä ei olla ees tietosia.

7.2 Minimalistisen musiikkituokion käyttökelpoisuus

Minimalistinen musiikkituokio -malli otettiin hyvin vastaan. Ensimmäiseen koulutukseen osallistuneiden mielestä minimalistisen musiikkituokion hyödyt olivat

asioiden perusteellinen tekeminen, olennaisen asian korostuminen, selkeys, vaihtelevaisuus ja monipuolisuus. Hyötynä nähtiin lasten osallistumisen huomioiminen erilaisten tekemisten kautta: Lapsi tulee kokonaisvaltaisesti huomioon joka tasolla ja lapsi saa positiivisia kokemuksia, kun on jokaiselle jotakin. Lapset myös jaksavat keskittyä paremmin, kun on tiiviissä paketissa monia aisteja hiveleviä tekemisiä.

Mun mielestä tää toimii arjessa tosi hyvin. Se on niinku tietyllä tavalla yksinkertainen, ei oo liikaa mitää mut kuitenkin monipuolinen, kun on kaikki laulu, soittimet ja liikunta. Ja sit semmoseen hatustavedettävään musiikkituokioon verrattuna semmonen vähän eheämpi, et siin on yleensä just joku niinku... et siin on ajatus.

Tää on niinku johdonmukainen ja ehkä lapsillekin sitä kautta selkeempi.

Minimalistisen musiikkituokion haittoja osallistujat eivät osanneet sanoa. Ainoastaan yksi kyselyyn vastanneista kirjoitti miettivänsä, miten malli toimii esimerkiksi aistiherkän erityislapsen kanssa.

Kyselyyn vastanneet kokivat minimalistisen musiikkituokion ohjaajan kannalta monipuoliseksi tekemisten vaihtelevuuden vuoksi. Yksinkertaiset toimintamallit toimivat pienryhmässä, ja näin siitä hyötyvät sekä lapset että aikuinen. Ohjaajan kannalta malli on vastaajien mukaan selkeä tuokion selkeän rungon ja teeman vuoksi. Tuokio koetaan ohjaajan kannalta myös palkitsevaksi sekä helpoksi suunnitella ja toteuttaa, koska aihepiirin ympärille voi keksiä monipuolista tekemistä. Yksi vastaaja kokee tuokion ”haastavana” suunnitteluun vaativan ajan vuoksi.

Haastattelussa tuli ilmi, että teema on todella tärkeä, ”tukevoittava” osa tuokiota. Suunniteltu ja mietitty kokonaisuus on puoliksi tehty. Myös oman ammatillisuuden vuoksi on hyvä välillä tietoisesti miettiä tavoitetta. Tavoitteen kautta myös tulee paremmin huomioiduksi musiikin eri osa-alueet.

Mun mielestä se vaatii enemmän sitä suunnittelua mutta se myös antaa enempi sitten varmuutta erilailla.

Sit jos sen ottaaki semmoseks pääsääntöseks toimintatavaksi niin mä luulen et se rupee tulee selkärangasta niinku... ja sit ku niitä malleja on siellä taustalla jo monta, että on monta kertaa vetäny niin pystyy ottaa vaikka niistä samoista. - - Siitä tulee varmaa niinku semmonen automaatio kun sitä (mallia) toistaa.

*Mummeestä siinä on se et pystyy ottaa musiikin eri osa-alueita. Tietysti pystyy muutenkin, mut ku tätä suunnittelee ja miettii nii ne selkiytyy omassa päässäkin ja ne tulee kaikki myös otetuiks. -
- Ja jos se on hyvin suunniteltua sit ens kerralla pystyy ottamaan taas jotain muuta.*

Monipuolisuus nähdään hyvänä asiana sekä ohjaajan että lapsen kannalta. Sen kautta pääsee eri aistit toimimaan ja mielenkiinto pysyy yllä.

Se [monipuolisuus] auttaa lapsia keskittyä. Mää uskon et se mielenkiinto säilyy, kun siinä tulee vähän erilaisia juttuja.

7.3 Lapsilähtöisyyden näkökulma

Kyselyn mukaan minimalistinen musiikkituokio nähdään lasten kannalta ennen kaikkea antoisana, mielekkäänä ja monipuolisena erilaisten tekemisten ja eri aistien huomioimisen vuoksi. Tuokio laittaa osallistumaan: se ei ole lapsille niin uuttava ja se herättää lapsissa onnistumisen tunteita. Lasten kannalta tuokio on myös hyödyllinen, koska se antaa kiehtovan, opetuksellisen elämyksen.

Ensinnäkin se on niinku ainakin tän tuokion elämyksellisyys, mistä se lähtee. Mummeestä se on tärkeä se alustus, et siinä on aina lapsille joku elämys, niin ne on heti mukana. Ja sit ku ne on mukana, ne haluaa osallistua.

Kyllähän yleensä lapset osallistuu tosi mielellään laulamiseen, jos ei osallistu niin sit siin on usein joku muu syy... Ujoimmatkin ja hiljaisemmatkin lapset ennemmin tai myöhemmin tulee mukaan. Se auttaa varmaan... musiikki, se on varmaan vähän terapeuttistakin.

Lasten osallisuus nähdään lasten mahdollisuudeksi osallistua. Aikuinen luo turvallisen ilmapiirin ja on vastavuoroinen myös lasten ajatuksille ja ideoille. Parhaiten osallisuus toteutuu pienryhmässä: kaikki pääsevät tekemään ja osallistumaan ilman että siihen menee kohtuuttomasti aikaa, ja lapset jaksavat näin myös odottaa

omaa vuoroansa. Kaikki pääsevät saman verran soittamaan, laulamaan, liikku-
maan, osallistumaan.

*Eikö se [lasten osallisuus] oo se koko pointti. Tuskin ne jaksaa
kattoo jos mää tässä soitan ja laulan vaan ja... Kyllä se musta
lähtee just et ne pääsee tekee ja osallistumaan nimenomaan.*

*Kyllä se [lasten osallisuus] on tosi tärkeää. Mun on kauheen
vaikee keksiä et miten ne lapset enemmän vois olla osallisia.*

Vaikka aikuisella on tuokion vetovastuu, minimalistista musiikkituokiota ei nähdä
liian aikuisjohtoisena. Tuokio suunnitellaan nimenomaan lapsia varten niin, että
kaikki pääsevät osallistumaan ja kokemaan musiikillisia elämyksiä.

*Kyllä musta lapsilähtöisyys tässä nousee esille. Ei tää oo musta
yhtään liian aikuisjohtoinen tapa kun siinä on otettu just
huomioon kaikki ne asiat, niinku tää elämys, sehän on lähdetty
tekemään siitä lapsilähtöisyydestä. - - Aikuisen pitää niistä lasten
jutuista poimia ne ideat mitkä se tuo sitten erilaisina elämyksinä
siihen tuokioon.*

*Eikö se oo just kans lapsilähtöisyyttä, et vaikka ne laulut olis
meille (aikuisille) liian helppoja niin ei ne lapsille välttämättä
oo.*

Tuokio vaatii aikuiselta suunnittelutaitoa, luovuutta ja heittäytymistä. Jos aikuinen
ei ole varma siitä, mitä tekee, tai hän ei ole innostunut musiikkituokion vetämisestä,
lapset vaistoavat sen pian.

*Vaikka se on lapsilähtöistä niin pakko sen olla vähän aikuisjohtois-
toista. - - Aikuisen täytyy uskoa että tää toimii. Moni asia on
musta kiinni aikuisesta. Jos aikuinen on tosissaan, uskoa vaikka
siihen et se hiiri on elävä, niin se toimii. Lapset on niin tarkkoja
vaistomaan asioita, et jos teeskentelee, se ei mee läpi, täytyy
ensin ite uskoa siihen...*

*Mulla vaikka yks lapsi soitti rumpua yhdessä kohassa niinku no-
peemman tahdin [sanarytmin], vaikka mä olin opettanut ihan
perusrytmiä. - - Se vaan vaatii aikuiselta tarkkuutta et niinku ai-
na huomaa ne tilanteet et hei tästä voikin tehdä sillai, et ei ole se
kaava liikaa niinku päässä. Ja muistaa itekin et ei se (lapsi) tee
väärin, et se on niinku sen luovuutta ja se lähtee niinku siltä.*

*Sen takia jotkut [työntekijät] ei vedä musiikkituokiota kun ne ei
oo välttämättä niin vakuuttavia siinä jutussa, se ei oo niinku
niitten se omin. - - Joku ei ehkä omasta mielestään osaa laulaa,*

varsinkaan muitten ihmisten edessä, oli se sitten lapsia tai aikuisia... tai toinen et ei oo mitään rytmitajua, tai ne siis ite uskoo et ei oo mitään rytmitajua, et emmää osaa vaikka ihan perus tällänen ti-ti-ti-ti... vaikka jokainen osaa ihan varmasti. Mutta se et-tä ei oo ehkä sitä itsevarmuutta siinä asiassa [musiikissa] niin kuin jossain muualla.

7.4 Koulutuskokonaisuuden anti

Minimalistinen musiikkituokio -mallin hyötyä itselle kuvaavassa kysymyksessä kaikki ensimmäiseen koulutukseen osallistuneet ja kyselyyn vastanneet kokivat saaneensa hyötyä musiikkikasvatuksen toteuttamiseen. Kahdeksasta vastaajasta seitsemän kokivat saaneensa paljon hyötyä musiikkikasvatuksen toteuttamiseen. Samoin minimalistinen musiikkituokio -mallin merkitystä päiväkodin musiikkikasvatukselle kuvaavassa kysymyksessä yksi vastaaja koki mallista olevan hyötyä päiväkodin musiikkikasvatukselle, seitsemän vastaajan mukaan mallista on paljon hyötyä päiväkodin musiikkikasvatukselle.

Kaikki kyselyn kahdeksan vastaajaa olivat sitä mieltä, että aikovat kokeilla minimalistisen musiikkituokion toimivuutta omassa työssään. Jälkisanoina vastaajat muun muassa kirjoittivat, että koulutuksen kautta tuli uutta energiaa, luovuutta ja intoa työhön, koulutus oli ajatuksia herättävä ja innostava sekä hyvin valmisteltu kokonaisuus. Eräs vastaajista kirjoitti, että olisi mielellään tällaisessa tuokiossa ”lapsena” toisenkin kerran: sitä kautta pääsee oikeasti kokemaan lapsen aseman tuokiossa.

Haastattelussa tuli ilmi, että koulutus toi mukanaan paljon uutta tietoa, oppimista ja oivaltamista. Haastateltaville kolmen koulutuksen kokonaisuus toi varmuutta ja tietoisuutta ennen kaikkea minimalistisen musiikkituokion vetämiseen.

Mun mielestä ainakin se eka kerta oli hirveen selkee ja semmonen strukturoitu jotenkin.. se oli musta kauheen hyvä, se teki sen selkeyden. Ja oli niiku tosi kivaa just että sai tän oikeesti laittaa niinku selkäytimelle, ku tuli nää kaikki vaiheet läpi... Et se niinku kirkastu vielä niinku koko juttu.

Mä tykkäsin tästä just kokonaisuutena, että ensin oli sillai et sä kerroit meille ja pohjustit sitä tosi hyvin, ja sitten oli se kerta et sä vähän autoit ja sit nyt lopus tavallaan piti ihan niin ku omin neuvoin pärjätä, niin se oli jotenkin kauheen luonteva tapa edetä. Ja tää viimeinen kerta et oli niin ku tosi varma olo ittellä ja semmonen olo, että ei täs mitään, tyyliin ”tää menee näin”, oli hyvä pohja...

Niin ja tuli ehkä tietosemmaksi niistä jutuista, ja kyllä mää opinkin paljon, niin ku äskenki tän et miten marakassi saa sen tahdin, eipä oo tullu mieleen, ihan tommosia yksinkertaisiaki asioita.

Haastattelussa tuli ilmi, että minimalistinen musiikkituokio -koulutus toi uusia ideoita musiikkikasvatuksen toteuttamiseen. ”Mallittaminen” nähtiin tehokkaaksi tavaksi oppia, samoin lapsen asemaan mukautuminen.

Mä luulen, et semmonen mallittaminen, just niin ku säkin teit, se on tosi antosaa. Et me saadaan tavallaan joku malli ja sitten niinku ”ahaa”, koska mulle tällänen tapa oli ainakin uus. Siis ei mulla olis tullu välttämättä koskaan mieleen yhdistää niinku jotain liikuntaosuutta tai tällästä laulutuokioon.

Tän koulutuksen myötä mä oon ite miettiny sitä et mä oon varmaan pienillä vetäny vähän niinku... aika vaikeita juttuja siis. Ne pienet on just varmaan kattonu suu auki että okei... et nyt tavallaan kun on siitä (musiikillisesta) kehityksestä vähän kärryillä niin pystyy sitten paremmin vetämään niillekin.

Minimalistinen musiikkituokio malli nähtiin välineenä, joka toimii päiväkodin arjessa. Siksi sitä olisi haastateltavien mielestä tärkeää myös levittää muihin päiväkoteihin.

Ja kyllä tätä pitää levittää... siis ku me oltii kaikki että ”vau!”. Esimerkiksi pitäsit just tälläsen koulutuksen. Meillä on laulu-leikkejä... ja on ne omat tavat, mut se on tavallaan semmonen asia, et me ei osata vaatia mitään mistä me ei tiedetä mitään.

8 POHDINTA

Aloittaessani hahmotella opinnäytetyöni aihepiiriä keväällä 2010, varhaiskasvatuksen musiikkikasvatus ponnahti itsepintaisesti esille. Olin työskennellyt päiväkodissa parin vuoden ajan ja sain toteuttaa ryhmässäni musiikkikasvatusta omalla tyylilläni, mutta tuona aikana (seuratessani myös monimutkaisten laulujen ja lauleikkien värittämiä musiikkituokioita) hahmotelma yksinkertaisemman, ”simpelimmän” musiikkituokion sanomasta alkoi itää ajatuksissani. Jaoin myös ajatuksiani kollegoideni kanssa, ja heiltä sain vahvistusta ideoilleni.

Ammatillinen harjoitteluni tamperelaisessa päiväkodissa kesällä 2011 antoi suurimman kimmokkeen tämän työn toteutumiselle. Harjoitteluni aikana musiikkipedagogitaustani tuli useaan otteeseen esille sekä sanallisesti että musiikkituokioiden merkeissä, ja tänä aikana sain käydä monia mielenkiintoisia keskusteluja päiväkodin musiikkikasvatuksesta eri kasvattajien kanssa. Jo silloin nousi esille kasvattajien halu ja kiinnostus päiväkodin musiikkikasvatuksen ja oman ammatillisuuden kehittämiseen, ja ilmaan heitettiin ajatus syksyllä pidettävästä musiikkikoulutuksesta. Koulutus toteutui luontevasti tämän opinnäytetyön kehittämishankkeena loppusyksystä 2011.

Kehittämishanke tapahtui kolmen koulutusosion kautta. Tähän rakenteeseen olen itse tyytyväinen, ja sitä kautta koen saaneeni vastauksia niihin kysymyksiin, mitä lähdin tähän tutkimukseen hakemaan. Jännitin ensimmäisen osion jälkeen sitä, kuinka kaksi niin sanottua jatko-työskentelijää sitoutuvat jatko-osioihin. Heistä kahdesta oli aika paljon kiinni, ja tajusin vasta myöhemmin, mikä riski tässä olisi voinut olla. Onneksi jännitykseni oli turhaa, mutta jos toistaisin tutkimuksen uudelleen, ottaisin varmuuden vuoksi kahden sijasta kolme jatko-työskentelijää.

Kaikki tutkimukseen osallistuneet päiväkodin työntekijät olivat minulle jo jonkin verran tuttuja. Tuttuus-suhde loi koulutuksiin luonnollisen ja vapaan ilmapiirin sekä antoi itselleni varmuutta ja rohkeutta kouluttaja-tutkija-rooliini. Uskon, että tämä on myös osaltaan vaikuttamassa tutkimuksen positiivisiin lopputuloksiin.

Tutkimuksen aineistonkeruumenetelminä käytettiin puolistrukturoitua kyselylomaketta ja teemahaastattelua. Molemmat aineistonkeruutavat toimivat mielestäni hyvin tässä tutkimuksessa. Ensimmäisen koulutusosion jälkeinen kysely oli nopea ja tehokas tapa kerätä tietoa kymmeneltä ihmiseltä samanaikaisesti. Kyselymenetelmän sanotaankin tehokkuudellaan säästävän tutkijan aikaa ja vaivannäköä (Hirsjärvi ym. 2007, 191-192). Jaoin lomakkeet henkilökohtaisesti heti koulutuksen jälkeen, eli kyseessä oli kontrolloitu kysely, eikä katoa (vastaamattomuutta) tullut lainkaan. Tietenkin lomakkeen laatiminen vei aikaa: vaikeinta oli puntaroida sanalliseen muotoon ne asiat, mitä tietoja halusin lomakkeella tutkimukseeni kerätä.

Kuten Hirsjärvi ym. (2007, 203) kirjoittavat, teemahaastattelu on hyvä tapa saada selville haastateltavien tulkinnan tutkimuskysymyksille. Haastattelu toteutettiin parihaastatteluna, tämä oli myös haastateltavien toive. Uskon, että juuri parihaastattelu teki tilanteesta luontevan ja vapautuneen. Haastattelutilanteessa koin erittäin hienona asiana sen, kuinka toinen haastateltava osasi täydentää tai jatkaa toisen ajatusta, ja tästä muodostui kokonaisuus. Haastattelu eteni keskeisten teemojen, jotka perustuvat tutkimuksen viitekehykseen, ja tarkentavien kysymysten muodossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuivat (ks. Hirsjärvi ym. 2007, 203).

Tuokioiden suunnittelu tapahtui kahden jatkotyöskentelijän kanssa sekä sähköpostin kautta että kasvokkain tuokiopäivänä. Kun olin itse laittanut sähköpostia, lähetin aina kyseisen osaston puhelimeen tekstiviestin ilmoitukseksi uudesta postista. Näin halusin varmistaa, että kommunikointi sähköpostitse onnistuu. Tuokioiden suunnittelu ja toteutus sähköpostin kautta onnistui mielestäni hyvin, mutta paljon helpompaa ja nopeampaa kommunikointi oli kasvokkain ennen tuokiota. Toisaalta suunnittelu oli hyvin pientä, ja siinä määrin muutaman sähköpostin kirjoittaminen oli helppoa ja sujuvaa.

Varsinainen minimalistinen musiikkituokio -malli kehittyi tämän opinnäytetyöprosessin aikana. Tampereen kaupungilta haettu opinnäytetyön tutkimuslupa myönnettiin syyskuussa 2011 (liite 2.), jonka jälkeen kokosin materiaalin koulutuskokonaisuuteen. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tuoda minimalistinen

musiikkituokio -malli päiväkodin musiikkikasvatuksen välineeksi sekä kokeilla sen toimivuutta päiväkodissa kolmen koulutuskokonaisuuden verran. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, miten minimalistinen musiikkituokio -malli toimii päiväkodin arjessa, mikä merkitys sillä on päiväkodin musiikkikasvatukselle ja miten toiminnassa huomioidaan lapsilähtöisyyden näkökulma.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (2005) painottaa sitä, että lapsella tulee olla mahdollisuus toimia monipuolisesti taiteen eri osa-alueilla. Kuten tässäkin tutkimuksessa tuli ilmi, päiväkodin työntekijät kokivat päiväkodin musiikkikasvatuksen liian yksipuolisena: Se koostuu suurimmaksi osaksi laulutuokioista, joissa pääpaino on sanalla laulaminen, muiden musiikillisten työtapojen jäädessä varjoon. Laulut ovat myös usein melodialtaan ja/tai rytmitykseltään liian haastavia ja monimutkaisia eikä lasten musiikillista kehitystä tällöin huomioida tarpeeksi. Tämä yhtälö muodostaa sen, että lapsen saama kokemus musiikista jää liian suppeaksi eikä musiikkikasvatus päiväkodin toimintana toteudu lasta osallistavana toimintana eikä se anna monipuolista kokemusta musiikin osallisuudesta.

Tutkimuksessa ilmeni, että päiväkodin työntekijöillä ei ole tarpeeksi tietoa musiikkikasvatuksen toteuttamisesta. Koulutuskokonaisuuteen haluttiin nimenomaan uusien ideoiden ja vinkkien toivossa. Vaikka itse epäroin sanomani ”perillemenosta”, minimalistinen musiikkituokio -malli otettiin hyvin mielin vastaan. Jo ensimmäisen koulutusosion jälkeen minulla oli tunne, että tällaiseen oli tarvetta ja täytettyjä kyselylomakkeita lukiessani sain vahvistuksen tuntemisilleni.

Minimalistinen musiikkituokio -malli nähtiin arjessa toimivana välineenä, jossa varsinkin olennaisimman korostaminen, monipuolisuus ja lapsen kokonaisvaltaisen huomiointi nousivat arvoon. Hongisto-Åberg ynnä muut (2001, 9) kirjoittavatkin siitä, että musiikin kokemuksen kokonaisvaltaisuus syntyy monipuolisten työtapojen käytöstä. Lapsille soveltuvia työtapoja käyttämällä edistetään myös lapsen syvempää kasvamista ja oppimista musiikin avulla.

Minimalistinen musiikkituokio -mallista nähtiin olevan paljon merkitystä sekä työntekijöille itselleen että päiväkodin musiikkikasvatukselle. Kaikki kyselyyn vastanneet olivat halukkaita kokeilemaan mallia käytännössä. Kuulin myös, että

ensimmäisen koulutusosion jälkeen jokaiselle ryhmälle oli hankittu samanlainen leikkihiiri, jota itse käytin toisella demotuokiolla. Tuokio tuli siis samalla mallin ”harjoituskäyttöön”.

Oli hienoa, että mallista koettiin olevan hyötyä, mutta analysoidessani tuloksia olisin kaivannut vielä tarkempaa selvitystä siihen, mikä merkitys mallista on päiväkodin musiikkikasvatukselle. Haastattelussa tätä kysyin, ja esille nousi muun muassa mallin eheys, johdonmukaisuus ja tavoitteellisuus, mutta olisin voinut vielä tarkentaa kysymystä siten, että miten ne heidän mielestään näkyvät tuokion mallissa, miksi niillä on merkitystä.

Toisaalta minimalistinen musiikkituokio -malli nähtiin välineenä, joka nähtiin niin hyödylliseksi, että sitä toivottiin levitettävän myös muihin päiväkoteihin. Haastateltavan sanoin, ”me ei osata vaatia mitään mistä me ei tiedetä mitään”. Tämä oli aika iso tunnustus minulle siitä, että minimalistinen musiikkituokio -malli nähtiin toimivan päiväkodin musiikkikasvatuksen välineenä: Olihan haastateltava jo testannut mallia valvovan silmäni alla.

Olen joutunut minimalistinen musiikkituokio -mallia työstäessäni miettimään, onko tuokio todella lapsilähtöistä ja lasta osallistavaa toimintaa, jos aikuisella on niin iso rooli tuokion vetäjänä. Kinoksen sanat kiteyttää ajatukseni: lasten luomaa kulttuuria ei pidä vähätellä, mutta se ei myöskään tarkoita aikuisuudesta luopumista tai vapaan kasvatuksen henkiin herättämistä. Aikuisten tehtävänä on kantaa lopullinen vastuu siitä, miten asiat toimivat. (Kinos 2001, 33 - 34.) Niin tällaisella musiikkituokiolla kuin muutenkin: hyvän kasvatuksen ehto on avoin ja rehellinen vuorovaikutus (Ks. Kalliala 2008, 20).

Myös tutkimuksen tuloksissa ilmeni, että tuokio nähtiin nimenomaan lapsilähtöisenä ja lasta osallistavana toimintana. Lapsi tulee kokonaisvaltaisesti huomioon joka tasolla aina suunnittelusta toteutukseen saakka ja lapsi saa positiivisia, eri aisteja hiveleviä kokemuksia. Tuokion monipuolisuus ja erilaiset työtavat myös nähtiin auttavan lasta keskittymään. Tuokio vaatii kuitenkin aikuiselta suunnittelutaitoa, luovuutta, heittäytymistä sekä Vornasen (2001, 36 - 37) sanoin vastuuta vuorovaikutuksen edistämisestä ja aktiivisen osallistumisen mahdollisuuksien luomisesta.

Niin musiikkikasvatusta toteuttaessa kuin muutenkin lasten kanssa toimiessa on tärkeää huomioida ja sisäistää Karlssonin (2001, 37) ajatus: lapsista löytyy yllättäviä osaamisen alueita, kun huomioidaan heille ominaiset tavat toimia. Toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa on tärkeää huomioida lapsinäkökulma. Kun näin tehdään, toiminta on Karlssonia (2001, 37) vielä lainatakseni lapsen kannalta mielekästä ja lapsen ominaisia toimintatapoja noudattavaa, ja lapsen kyvyt ja toimintatavat nousevat uudella tavalla esille.

Koulutuskokonaisuuteen osallistuneilla oli hyvin samankaltainen suhde musiikkiin omassa elämässään. Uskon, että tulokseen vaikuttaa se, että osallistujat tulivat koulutukseen omasta mielenkiinnostaan ja halukkuudestaan. Heille musiikki oli tärkeä, merkityksellinen ja luonnollinen asia elämässä. Jos tämä tutkimus toistettaisiin päiväkodissa pakollisena koulutuskokonaisuutena koko päivähoidon henkilökunnalle, musiikkisuhteen tulos tuskin olisi sama. Samoin koko tutkimuksen tuloksissa välittyvä positiivisuus ja into minimalistinen musiikkituokio -mallia kohtaan olisi ehkä jotain muuta.

Toisaalta päiväkodin työkentällä olen nähnyt saman, minkä toinen haastateltavista toi esille: ”Sen takia jotkut [työntekijät] ei vedä musiikkituokiota kun ne ei oo välttämättä niin vakuuttavia siinä jutussa. - - Joku ei ehkä omasta mielestään osaa laulaa, varsinkaan muitten ihmisten edessä, oli se sitten lapsia tai aikuisia...” Musiikkikasvatusta toteuttavat siis usein ne kasvattajat, joille musiikki on läheistä ja luonnollista. Piileekö tässä myös joku syy siihen, mistä Ruokonen (2009) kirjoittaa: lapsen yksilöllinen tukeminen musiikillisen ajattelun ja ilmaisun lähikehityksen vyöhykkeellä kaipaa nykyistä suurempaa huomiota. Onko päiväkodeissa tarpeeksi kasvattajia, joille musiikkikasvatuksen toteuttaminen on luonnollista ja mielekästä?

Vaikka itselläni oli jo tätä työtä aloittaessani oma näkemys päiväkodin musiikkikasvatuksesta, ja se voitaisiin nähdä tutkijarooliani heikentävänä tekijänä, tämän prosessin kautta näkemykseni saivat vain vahvistusta. Jos päiväkodin musiikkituokiot ovat enemminkin monimutkaisten laululeikkien sävyttämiä laulutuokioita, ei ole ihme, että itseään laulutaidottomaksi luokitteleva kokee musiikkikasvatuk-

sen toteuttamisen vieraaksi ja työlääksi. Minimalistinen musiikkituokio -mallin kautta haluan välittää sanomaa siitä, että musiikki on muutakin kuin laulamista. Toinen haastateltavista toikin esille, ettei hänelle olisi tullut välttämättä koskaan mieleen yhdistää liikuntaosuutta laulutuokioon.

Minimalistinen musiikkituokio -malli näkyi tämän opinnäytetyön valossa toimivalta ja arjen tarpeeseen sopivalta välineeltä. Mallista oli merkitystä päiväkodin musiikkikasvatukselle ja toiminnan lapsilähtöinen näkökulma tuli merkityksellisesti esille. Minimalistinen musiikkituokio -malli oli kuitenkin ensimmäistä kertaa testauksen alla. Sekä minä testajana että tutkittavat testajina olivat siis ensikokemuksessa mallin kanssa. Tämä tietenkin on osaltaan vaikuttamassa tutkimuksen tuloksiin. Tutkija-roolistani käsin ilmassa oli ja on suurta intoa mallia kohtaan, mutta kyllä se sisältää myös epäselvyyksiä ja aukkoja. Vaikka minimalistinen musiikkituokio -malli ei olekaan ehkä täysin valmis tai ainakin sen tuominen välineeksi päiväkodin musiikkikasvatukseen vaatii pidempiaikaista ja intensiivisempää kehittämistyötä ja tutkimusta, pidän tärkeänä sitä, että lähdin testaamaan mallia tällä tavalla ja tässä mittasuhteessa.

Testausjakso oli myös kohtuullisen lyhyt ja tutkimus keskittyi vain pieneen osaluokkaan. Tulevaisuudessa olisi erittäin mielenkiintoista tutkia minimalistinen musiikkituokio -mallin käyttökelpoisuutta myös pidempänä ja intensiivisempänä jaksona. Onko mallista kauaskantoista hyötyä päiväkodin musiikkikasvatukselle? Hyötyisivätkö kasvattajat minimalistinen musiikkituokio -mallista? Voisiko minimalistinen musiikkituokio -malli olla yksi olemassa oleva musiikkikasvatuksen väline päiväkodeille?

Itselleni musiikki on niin suuri osa persoonaani ja musiikkipedagogina myös tarkastelen päiväkodin musiikkikasvatusta ehkä eri ”silmälasien” läpi. Mitä uutta päiväkodin musiikkikasvatus vaatii? Miten näihin vaatimuksiin ollaan käytännössä vastaamassa? Ruokonen (2009, ks. luku 2.4) nostaa huomiotavaksi seikaksi lapsen yksilöllisen tukemisen musiikillisen ajattelun ja ilmaisun lähikehityksen vyöhykkeellä. Miten lapsen saavuttaman musiikillisen kehitystason ja hänelle avustettuna mahdollistetun musiikillisen toiminnan eroa, musiikillista ajattelua ja ilmaisua voidaan käytännössä tukea? Kuinka ja miten lapsessa voidaan kehittää

uusia musiikillisia kiinnostuksen kohteita? Olisiko minimalistinen musiikkituokio -mallista tähän jotain hyötyä?

Ajatustyö jatkuu, vaikka tämä opinnäytetyöprosessi on vihdoinkin valmiina. Opin tältä prosessilta todella paljon ja olen ennen kaikkea iloinen, että kuuntelin sydäntäni ja suuntasin tämän opinnäytetyön varhaiskasvatuksen musiikkikasvatukseen. Tästä minimalistinen musiikkituokio -mallin tutkimusmatkasta tuli mielenkiintoinen ja antoisa. Pitkäjänteisyydellä ja ennakkoluulottomuudella uskalsin tarttua sellaiseen haasteeseen, mikä tuntui aluksi epämääräiseltä ja jollakin tavalla aralta aiheelta. Jouduin puntaroimaan rooliani musiikkikasvatuksen ”asiantuntijana”; varsinkin minimalistinen musiikkituokio -mallia työstäessäni se into ja varmuus mikä aika-ajoin sisälläni ryöpsähti esille, hukkuu usein suuren epävarmuuden sekaan: Mikä minä olen ”puuttumaan” päiväkodin musiikkikasvatukseen? Olenko minä asiantuntija? Onko tässä mitään ideaa? Eräässä päiväkirjamerkinnässä kirjoitan: ”Tuntuu niin toivottomalta. Miksi valitsin näin vaikean aiheen? Vaikean ehkä siksi, että tää on toisaalta niin rakas aihe. Ajatukset syyhyää työstämään, testaamaan, kokeilemaan... Mutta kun saisi eka paperille sen kaiken, mitä mä siitä mallista sisälläni aattelen.”

Koska olin itse läsnä tutkimuksen toiminnallisissa osuuksissa ja aistin niissä innokkuuden, tämän kehittämishankkeen tutkimustulokset eivät suoranaisesti yllättäneet minua. Yllättävää oli kuitenkin se kaikki positiivisuus, mikä välittyi minimalistinen musiikkituokio -mallia kohtaan tutkimuksen aikana. Olisin itse kovasti toivonut myös negatiivista tai ainakin rakentavaa palautetta. Sen pohjalta olisi ollut helpompi tarkkailla ”sudenkuoppia” ja kehittää mallia vastaamaan paremmin käytännön tarpeita.

Tämän opinnäytetyöprosessin puitteissa minimalistinen musiikkituokio -malli saavutti kuitenkin muodon, johon itse olen tyytyväinen. Uskon, tai ainakin toivon, että tulen työstämään varhaisiän musiikkikasvatuksen aihepiiriä myös tulevaisuudessa. Olen oikeastaan todella hämmentynyt siitä, kuinka vähän varhaiskasvatuksen musiikkikasvatuksesta ylipäättään ollaan kiinnostuneita Suomessa. Se näkyy esimerkiksi laadukkaiden tieteellisten teosten ja väitöskirjojen puutteena.

Ajatuksia on ilmassa paljon, kehittämistyö on vielä kesken. Toivon, että saan tulevaisuudessa testata minimalistinen musiikkituokio -mallia intensiivisemmän ja pidemmän jakson, ja kokeilla tehdä siitä nykyistä konkreettisemmän ja havainnollisemman välineen päiväkodin musiikkikasvatuksen välineeksi. Mielenkiintoista olisi myös saada lapsen ääni ja ajatus kuuluviin minimalistinen musiikkituokio -mallin valossa.

LÄHTEET

- Anttila, M. & Juvonen, A. 2002. Kohti kolmannen vuosituhaten musiikkikasvatusta. Saarijärvi: Gummerus.
- Brotherus, A., Hytönen, J. & Krokfors, L. 2002. Esi- ja alkuopetuksen didaktiikka. Helsinki: WSOY.
- Chydenius, H. & Hänninen, A. 2009. Musiikki kasvattaa elämään – varhaisiän musiikinopettaja päiväkodissa. Opinnäytetyö. Musiikin koulutusohjelma. Metropolia.
- Heikkilä, A., Jokinen, P. & Nurmela, T. 2008. Tutkiva kehittäminen. Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otava.
- Hongisto-Åberg, M., Lindeberg-Piironen, A. & Mäkinen, L. 2001. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Hytönen, J. 1997. Lapsikeskeinen kasvatus. Helsinki: WSOY.
- Hytönen, J. 2008. Lapsikeskeisen kasvatuksen ydinkysymyksiä. Helsinki: WSOY.
- Kalliala, M. 2008. Kato mua: kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Yliopistopainos.
- Karlsson, L. 2000. Lapsille puheenvuoro: Ammattikäytännön perinteet murroksessa. Helsinki: Stakes.
- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Oppaita. Helsinki: Stakes.

Kiili, J. 2006. Lasten osallistumisen voimavarat: tutkimus ipanoiden osallistumisesta. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kinos, J. 2001. Lapsilähtöinen kasvatus. Teoksessa: Hujala, E. (toim.) 2001. Puheenvuoroja lapsista ja varhaiskasvatuksesta. Varhaiskasvatus 90 Oy. Jyväskylä: Gummerus, 1-63.

Lehtinen, A-R. 2000. Lapset toimijoina päiväkodissa. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Lehtinen, A-R. 2009. Lasten toiminta, toimintaresurssit ja toimijuus päiväkotiympäristössä. Teoksessa: Alanen, L. & Karila, K. (toim.) 2009. Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 89-114.

Linnankivi, M., Tenkku, L. & Urho, E. 1981. Musiikin didaktiikka. Jyväskylä: Gummerus.

Louhivuori, J. 2009. Näkökulmia musiikkikasvatuksen merkitykseen. Teoksessa: Louhivuori, J., Paananen, P. & Väkevä, L. 2009. Musiikkikasvatus. Näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Suomen Musiikkikasvatusseura – Vaasa: FiSME r.y.

Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä!: lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.

Oranen, M. 2011. Lasten osallisuus [viitattu 1.8.2011]. Saatavissa: <http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/hallinto/lapsenosallisuus/>

Rantanen, H. 2009. Musisointia monella tapaa. Musiikkikasvatuksen asema esiopetuksessa. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto [viitattu 4.8.2011]. Saatavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03952.pdf>

Ruokonen, I. 2000. Musiikki lapsen ja minuuden vahvistajana. Teoksessa: Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2000. Elämysten alkupoluilla. Lähtökohtia alle 3-vuotiaiden taidekasvatukseen. Helsinki: Finn Lectura, 73-84.

Ruokonen, I. 2001. Äänimaisemia ja ilmaisuuden iloa musiikin kielellä. Teoksessa: Karppinen, S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous: 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura, 120-143.

Ruokonen, I. 2009. Musiikillista oppimisympäristöä luomaan. Teoksessa: Ruokonen, I., Rusanen, S. & Välimäki, A-L. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Helsinki: Yliopistopaino Oy, 22-29.

Ruokonen, I. 2011. Lapsen musiikillinen maailma. Teoksessa: Hujala, E. & Turja, L. 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus, 122-135.

Tast, E. 2007. Juuret ja siivet – sosiaalipedagoginen orientaatio varhaiskasvatuksessa. Teoksessa: Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2007. Kuopio: Suomen sosiaalipedagoginen seura, 17-50.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2011 [viitattu 30.7.2011]. Saatavissa: http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/periaatteet/osallisuus

Tilastokeskus. 2012 [viitattu 14.2.2012]. Saatavissa: <http://tilastokeskus.fi/til/inn/kas.html>

Tiusanen, Erkki 2008: Musiikki osana esteettistä kasvatusta. Teoksessa: Helenius, A. & Korhonen, R. (toim.) 2008: Pedagogiikan palikat. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy, 165-182.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uusikylä, K. 2001. Lapsen luovuus elää vapaudessa. Teoksessa: Karppinen S., Puurula, A. & Ruokonen, I. 2001. Taiteen ja leikin lumous: 4-8-vuotiaiden lasten taito- ja taidekasvatus. Helsinki: Finn Lectura, 14-22.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Oppaita 56 [viitattu 1.8.2011]. Saatavissa: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066>

Varhaiskasvatuksen valtakunnalliset linjaukset. 2002. Valtioneuvoston periaatepäättös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö [viitattu 28.7.2011]. Saatavissa: <http://pre20031103.stm.fi/suomi/pao/varhais2/kasvatus.pdf>

Vilkka, H. & Airaksinen, T. 2003. Toiminnallinen opinnäytetyö. Helsinki: Tammi.

Vornanen, R. 2001. Lasten hyvinvointi. Teoksessa: Törrönen, M. (toim.) 2006. Lapsuuden hyvinvointi: yhteiskuntapoliittinen puheenvuoro. Vantaa: Pelastakaa lapset, 20-39.

Wilson, S & Lack, J. 2008. The tate guide to modern art terms. London: Tate Gallery.

Wood, D. 1995. Move, sign, listen play: preparing the young child for music. Toronto : Gordon V. Thompson Music.

LIITTEET

LIITE 1	Kyselylomake ensimmäiseen koulutusosioon osallistuneille
LIITE 2	Tutkimuslupa Tampereen kaupungilta
LIITE 3	Kirje koulutuksesta päiväkodin työntekijöille
LIITE 4	Musiikkituokiosuunnitelma 1.
LIITE 5	Musiikkituokiosuunnitelma 2.
LIITE 6	Tutkimuslupa-anomus lasten vanhemmille

KYSELY KOULUTUKSEEN OSALLISTUNEILLE

Kyselyllä kartoitetaan omaa musiikkisuhdetta sekä minimalistisen musiikkituokion tunnelmia eli ajatuksia, käsityksiä ja kokemuksia minimalistisesta musiikkituokiosta.

Vastaa omien kokemustesi perusteella.

1. Työtehtäväsi

Lastentarhanopettaja ☐ Lastenhoitaja ☐ Muu, mikä? _____

2. Kerro omin sanoin, mikä merkitys musiikilla on sinun elämässäsi?

3. Kerro omin sanoin, miten toteutat musiikkikasvatusta työssäsi?

4. Kerro omin sanoin, miksi halusit osallistua koulutukseen?

5. Kuinka tärkeää päiväkodin musiikkikasvatus mielestäsi on? (1 = ei lainkaan tärkeää, 5 = erittäin tärkeää?)

1 ___ 2 ___ 3 ___ 4 ___ 5

4. Mitkä ovat minimalistisen musiikkituokion

a.) hyödyt? _____

b.) haitat? _____

5. Täydennä seuraavat lauseet.

a.) Koen minimalistisen musiikkituokion ohjaajan kannalta _____
_____, koska _____

b.) Koen minimalistisen musiikkituokion lasten kannalta _____
_____, koska _____

6. Ympyröi minimalistisen musiikkituokion hyötyä itsellesi kuvaava numeerinen vaihtoehto janalta. (1 = Koin, että en saanut hyötyä musiikkikasvatuksen toteuttamiseen. 5 = Koin, että sain paljon hyötyä musiikkikasvatuksen toteuttamiseen.)

1___2___3___4___5

7. Ympyröi minimalistinen musiikkituokio -mallin merkitystä päiväkodin musiikkikasvatukselle kuvaava numeerinen vaihtoehto janalta. (1 = Mallista ei ole hyötyä päiväkodin musiikkikasvatukselle, 5 = Mallista on paljon hyötyä päiväkodin musiikkikasvatukselle.)

1___2___3___4___5

8. Aiotko kokeilla minimalistisen musiikkituokion toimivuutta omassa työssäsi?

Kyllä ☐ En ☐

9. Mitä muuta haluaisit sanoa? _____

KIITOS VASTAUKSESTANNE!

TAMPEREEN KAUPUNKI
HYVINVOINTIPALVELUTTUTKIMUSLUPAHAKEMUS
Sivistyspalvelut

5 (6)

8 PÄÄTÖS

☒ Tutkimuslupa myönnetään seuraavin ehdoin:

1. Tutkija sitoutuu tietojen käsittelyssä ja suojaamisessa noudattamaan henkilötietolain määräyksiä.
2. Tutkimuksessa mahdollisesti syntyvät yksittäisten henkilöiden tietoja koskevat tutkimusrekisterit hävitetään tai arkistoidaan henkilötietolaissa edellytetyllä tavalla.
3. Mahdollisesti tarvittavassa suostumusasiakirjassa tulee ilmetä ao. henkilön lupa käyttää häntä koskevia tietoja, tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ja henkilöiden mahdollisuus keskeyttää osallistuminen tutkimukseen heti niin halutessaan.
4. Tutkimuslupa ei oikeuta hakemaan tietoja Hyvinvointipalvelujen tietojärjestelmistä.
5. Tutkimuksen valmistuttua tutkimusraportti toimitetaan asianomaiselle yhteyshenkilölle.
6. Jos tutkimus keskeytyy, siitä ilmoitetaan yhteyshenkilölle ja tutkimusluvan myöntäjälle.
7. Alaikäisten lasten haastatteluun pyydetään aina huoltajien kirjallinen lupa.
8. Lupa voidaan peruuttaa, jos lupapäätöksen ehtoja rikotaan, jolloin luvansaajan on palautettava tutkimusta varten saamansa tiedot.
9. Lupa on voimassa hakemuksessa määritellyn ajan.

Muu:

☐ Tutkimuslupaa ei myönnetä

Perustelut liitteenä

Luvan myöntäjä

 Riitta Hannelius
päivähoidon palvelupäällikkö

Virkanimike, allekirjoitus ja nimenselvennys

Päiväys

22.9.2011

10. PÄÄTÖKSEN JAKELU

1. Hakija Päiväys 22.9.2011 ☒ Lähetetty
2. Yhteyshenkilö

Kaipaatko musiikkikasvatuksen toteuttamiseen uusia ideoita?

Teen opinnäytetyöni toiminnallisen osuuden päiväkodissanne. Työ käsittelee päiväkodin musiikkikasvatusta. Opinnäytetyöni tutkimustehtävänä on tuoda minimalistinen musiikkituokio -malli päiväkodin musiikkikasvatuksen välineeksi, tarkastella sekä sen toimivuutta päiväkodin arjessa että merkitystä päiväkodin musiikkikasvatukselle huomioiden edellisiin pohjautuen lapsen osallisuuden näkökulman.

Koulutuskokonaisuuksia on kolme, joista **1. osio koostuu lyhyestä teoriaosuudesta ja kahdesta demo-musiikkituokiosta.** (Kesto n. 2h) Tarvitsisin tähän yksösoseon **10 vapaaehtoista musisoijaa.** Musiikillisilla taidoilla ei ole merkitystä – musiikillinen into riittää! Laita nimesi listaan, jos haluat liittyä mukaan musisoimaan tai olet muuten kiinnostunut kuulemaan minimalistisen musiikkituokion ideasta!

Lisäksi tarvitsisin kaksi vapaaehtoista jatkotyöskentelijää, jotka jatkaisivat minimalistinen musiikkituokio -mallin kokeilemista omassa ryhmässään yhdessä minun kanssani. Jos olet halukas, kirjoita nimesi perään ”jatkotyöskentelijä”.

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____
6. _____
7. _____
8. _____
9. _____
10. _____

Musiikkikoulutuksen ajankohta ja paikka määritellään tarkemmin [REDACTED] kanssa ilmoittautumisien jälkeen.

Ystävällisin terveisin

Tarja Hannuksela

tarja.hannuksela@gmail.com

p. [REDACTED]

MUSIIKKITUOKIO 1.

LIITE 4

TEEMA: Hiiren syysmatka

MUS. TAVOITE: Uuden laulun oppiminen

1. ALKULAULU:	Hei, Hei Maija - Se lapsi saa rummuttaa, kenestä lauletaan	KLE/ RUMPU
---------------	--	------------

2. MOTIVOINTI:	Hiiri tervehtii	HIIRI
----------------	-----------------	-------

3. LAULU:	<p>Pikku hiiri kulkee metsäpolkua, märät lehdet kertoo syksyn satua.</p> <p>Ilma on jo kylmä, vähän paleltaa. Täytyy vaihtaa turkki vähän vahvempaan.</p> <p>Näin pikku hiiri, miettii polullaan. Halla maan pian peittää lumiharsollaan. (San. ja säv. Tarja H.)</p>	
-----------	---	--

	so so la la so mi so so mi re do
--	----------------------------------

4. SOITTO:	Pikku hiiri kulkee	BASSOPALAT D & A
------------	--------------------	---------------------

5. LIIKUNTA:	Pienet hiiret <i>hiipii</i> aijai - Eri liikkumismuodot	PIANO
--------------	--	-------

6. LAULU:	Hiiri mittaa maailmaa...	
-----------	--------------------------	--

7. KUUNTELU:	Hiiret käy talviunille hallaharson alle	HALLAHARSO K : 7
--------------	---	---------------------

8. LOPPULAULU:	Minä vilkutan	
----------------	---------------	--

LEVYT: K = KIPPURALLAA

MUSIIKKITUOKIO 2.

LIITE 5

TEEMA: Sade lyö rumpua sienten hattuun

MUS. TAVOITE: Laulun säestäminen A-B –muodossa

1. ALKULAULU:	Käsi oikea sanoo...	KLE
2. MOTIVOINTI:	Sateen ääni ”sanomalehtikapuloista”	SANOMALEHTIÄ
3. LAULU:	Sade lyö rumpua
1. sienten hattuun
2. sammaleen nukkaan	KUVASARJA
4. SOITTO:	Sade lyö rumpua....
... ja etana hiljaa viheltää
... ja hiiri pillillä soittaa	RUMPU
TRIANGELI
KELLOPELI (D)
5. LIIKUNTA:	Sadepisaratanssi
- Voimakas: Isot pisarat pomppien
- Hiljainen: Pienet pisarat sormilla
➔ Kukin lapsi vuorollaan rumpalina	RUMPU
6. LAULU:	Kaksi pientä peikkolasta	PIANO
7. KUUNTELU:	Sadeputkilla soitto musiikin lisänä	OLIN L. 1: 29
SADEPUTKET
8. LOPPULAULU:	Nyt terve taas, ja heipä hei!	

LEVYT:

OLIN L. 1. = OLIN LIIKUNTA- JA KUUNTELUÄÄNITE 1.

Tutkimuslupa-anomus lasten vanhemmille

Hei vanhemmat!

Olen sosionomiopiskelija Lahden ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyötä yhteistyössä [REDACTED] kanssa. Tutkimukseni aiheena on Päiväkodin musiikkikasvatus - Monimutkaisista laululeikeistä minimalistiseen musiikkituokioon.

Tutkimus koostuu päiväkotihenkilökunnalle suunnatusta koulutuskokonaisuudesta, johon kuuluu myös minimalistinen musiikkituokio -mallin testausta oman lapsiryhmän kanssa. Toiminta on normaalia ryhmässä tapahtuvaa musiikkikasvatusta ja henkilökunnan kehittämistä, johon lapset osallistuvat ryhmänä kahden tuokion ajan. Lapset eivät siis ole tunnistettavissa opinnäytetyön aineistossa.

Pyydän Teiltä suostumusta lapsenne osallistumiselle tutkimukseen.

Mikäli Teillä on kysyttävää tutkimuksesta, vastaan mielelläni. Voitte ottaa minuun yhteyttä joko sähköpostilla tai puhelimitse.

Pyydän palauttamaan alla olevan tutkimuslupalapun mahdollisimman pian päiväkodin henkilökunnalle.

Yhteistyöstänne jo etukäteen kiittäen,
Tarja Hannuksela
Sosionomiopiskelija
puh. [REDACTED]
sähköposti: tarja.hannuksela@gmail.com

Lapseni _____

- ☐ saa osallistua
- ☐ ei saa osallistua

testattavana olevan musiikkiryhmän toimintaan.

Tampereella _____,

(lapsen huoltajan allekirjoitus)